Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 1 (1599) ГОД XXXII БЕЛАСТОК 4 СТУДЗЕНЯ 1987 г. ЦАНА 10 зл.

Спявае квартэт „Звон".

У ТАСЦЯХ У НАС „ЗВОН"

Сустрэліся мы за рэдакцыйным сталом — Багдан Пура, Міраслаў Аляксеюк і Аляксандр Філіманюк, хлопцы з квартэту „Звон". Чацвёрты з іх, Адам Пура, быць з намі не змог — якраз цяпер служыць у войску.

Квартэт гэты сваім мілагучным спевам, шырокай гамай галасоў ад найвышэйшых нот для тэнара да найніжэйшых для баса, а галоўнае, незвычайнай арыгінальнасцю, зладжанасцю, сілай і адначасова далікатнасцю гучання мужчынскіх галасоў запалоніў слухачоў адразу, з першай заспяванай песні.

Большасць з нас упершыню пачула іх з тэлевізара, у час Фестывалю савецкай песні ў Зялёнай Гары ў 1985 годзе. Здзіўленне і адначасова радасць — гэта ж нашыя хлопцы, беластачане, заваявалі бронзабы самавар!

Мінула з таго часу два гады, і „Звон" стаў шырока вядомы ў нашым асяроддзі. Ведаюць яго не толькі ў Беластоку, але і ў Бельску, і ў Гайнаўцы...

А пачалося ўсё вельмі звычайна. Неяк позняй восенню 1984 года ў кватэры Пураў у Беластоку сабраліся сябры. Сядзелі, размаўлялі, папівалі чаёк. Потым ціхенька зацягнулі песню. Адну, другую... Выйшла нядрэнна. Самім спадабалася.

— Гэтак можна было б і ў конкурсе заспяваць, — кінуў думку Міраслаў.

— Чаму не? — падтрымаў яго Багдан. — Якраз аб'явілі аб конкурсе савецкай песні. Запрашаюць усіх ахвотных.

Падумалі, памеркавалі і вырашылі спрабаваць. Крышку саспяваўшыся, хлопцы з'явіліся ў кансультацыйным пункце Ваяводскага праўлення ТППР. Сустрэў іх там інструктар Ежы Томзік. Хлопцы заспявалі яму некалькі народных песень. Ежы Томзік выбраў дзве — „Камара" і „Ой ты, ночанька..."

І пачалася марудная праца па адпрацоўванню кожнага элемен-

(Працяг на стар. 4)

З ЛОДЗІ — У ВЕТКУ

У канцы кастрычніка па запрашэнню гістарычнай секцыі БГКТ у Беластоку выступіў з дакладам аб традыцыях старавераў на польскіх землях вучоны і даследчык Лодзінскага універсітэта доктар Яўген Іванец. З Беласточчынай яго звязваюць сяброўскія кантакты і сімпатыя да беларусаў. 20 год ён ужо з'яўляецца членам Беластоцкага навуковага таварыства і займаецца комплексным даследаваннем гісторыі рускіх старaабрадцаў, якія пражываюць у Польшчы, а таксама ўзаемаўплывамі славянскіх сумежных культур — польскай, беларускай, украінскай і рускай.

У красавіку гэтага года доктар Я. Іванец, будучы стажорам Ленінградскага універсітэта, пабываў на Беларусі, у раённым гарадку Ветка, які знаходзіцца на рацэ Сож, у Гомельскай вобласці.

Горад Ветка даўно ўжо быў у кругу навуковых даследаванняў Я. Іванца. Гэтаму гарадку і яго жыхарам вучоны прысвяціў раздзел сваёй працы, выдадзенай у 1977 годзе Беластоцкім навуковым таварыствам, пад загалоўкам „З гісторыі старaабрадцаў на польскіх землях у XVII-XX стагоддзях". Кніжка гэтая выклікала зацікаўленне ў нашай краіне і ў СССР. Некалькі гадоў назад, у час Дзён культуры Беларусі ў Польшчы, д-р Іванец сустрэўся з дэлегацыяй вучоных і пісьменнікаў Беларусі. Тады ж ён праз Адама Мальдзіса перадаў для Веткаўскага музея народнай творчасці сваю кнігу.

Кніга зацікавіла беларускага вучонага, а асабліва дырэктара музея, які выказаў ахвоту сустрэцца з аўтарам гэтай кнігі.

Пабываць у Ветцы Яўген Іванец змог толькі ў гэтым годзе. „У нашым музеі, — пісаў на імя рэктара універсітэта дырэктар веткаўскага музея Фёдар Рыгоравіч Шкляроў, — ёсць шмат экспанатаў па гісторыі і культуры, а таксама добры збор кніг з 15, 16, і 17 стагоддзяў. Асабісты кантакт з чалавекам, які займаецца гісторыяй рассялення рускіх, быў бы карысны для абодвух бакоў".

І доктар Іванец паехаў у Ветку.

— Вы першы раз былі на Беларусі. Якія ўражанні зрабіў на вас гарадок на Сожы? — пытаюся ў вучонага.

(Працяг на стар. 6)

НЕ АЧАРСЦВЕЙ НА БОЛЬ, ДУША

Калядны снег. Зіма. Трывога.
Ноч шчадраца. Ноч варажбы.
Зноў мерзнуць цені за парогам.
І мне павек не разлюбіць:
Ні матчын дом за паваротам,
Ні раздарожаны бальшак.
Ні ўчора. Ні цяпер. Ні потым
Не ачарсцвей на боль, душа!

Валянціна Аколава

НА мяжы

АБ РОДНЫМ

Калі пачаўся 1986 год, здавалася мне, што будзе ён крыху даўжэйшы, чым папярэднія гады. На жаль, сталася нешта адваротнае: стаўся ён карацейшы, чым усе тыя, якія былі дагэтуль. Чаму? Таму, што паскарэнне прамінання павялічваецца разам з нашым узростам. Чым больш старэем, тым хутчэй бягуць месяцы і гады. І вось зноў стаім на парозе новага года, які будзе называцца 1987. Які ён будзе? Гэта ў сур'ёзнай ступені залежыць ад нас саміх. Ёсць прыказка: як пасцелешся, так і выспішся. Яе сэнс падыходзіць і да нашага жыцця. І хаця вядома, што характар нашага існавання залежыць ад многіх аб'ектыўных краёвых і замежных фактараў, то ўсё ж такі галоўнае ў ім, як правіла, фармуем мы самі.

У чым галоўны сэнс жыцця? Думаю, што на гэтае пытанне розныя людзі дадуць розныя адказы. Зрэшты, мабыць той самы чалавек у залежнасці ад сітуацый, акалічнасцей і настрояў, на гэтае пытанне зарэагуе па-рознаму. Здаецца мне: з прычыны надыходзячага новага года не павінен я гаварыць аб вузка асабістым, а толькі аб тым, што для ўсіх беларусаў найважнейшае. А што найважнейшае? Найбольш істотнае — захаванне ўласнага нацыянальнага твару, сваіх традыцый і культуры, непаўторнасці, свайго таесамасці і ўрэшце тое, што можна было б паставіць на першым месцы — захаванне роднай мовы. Давайце ўспомнім у навагодні вечар старыну. Тыя часы, у якіх жылі нашы прадзеды, дзяды і бацькі. У якіх жа страшэнных умовах яны існавалі. Перапоўненыя хаты, паўгалоднае жыццё, недахоп вопраткі і абутку, неадукаванасць, цемра і дзікая эксплуатацыя з боку паноў, разгул чыноўніцтва, судоў і паліцыі, дваццаціпяцігадовая служба ў царскай арміі. І нягледзячы на гэта ўсё, беларускі селянін свядома і несвядома трымаўся свайго роднага, культываваў традыцыі і абрады, спяваў сваю песню, карыстаўся сваёй мовай.

А гады міжваеннай Польшчы, калі ў беларусаў прачнулася пачуццё нацыянальнай годнасці і гордасці. Яны часта рызыкуючы многім, пасылалі сваіх дзяцей у беларускія школы, дзейнічалі ў Грамадзе, ішлі ў турмы, або зацкаваныя і стэрарызаваныя пакідалі сем'і і родныя вёскі і ўцякалі ў БССР, дзе ў суровыя гады культу асобы сустракаліся з розным прыёмам.

І ўсё ж такі трымаліся свайго. І як дзякуючы ім трымалася на нашай зямлі тое, што называецца беларускасцю. Якое ж мы выставілі б сабе пасведчанне перад тварам Гісторыі, каб мы ўсё тое, што данеслі да нашай эпохі нашы продкі, бясследна згубілі. Згубілі сваімі ўласнымі рукамі, забілі ўласнай абыякавасцю, дабравольным духоўным здрадніцтвам і непрымушаным рэнегацтвам. Гісторыя — гэта суддзя непадкупны і суровы. Ніхто не здолее замесці сваіх слядоў. Знойдуць іх нашы свядомыя продкі. Знойдуць доказы на тых маладушных, якія не перадалі сваім уласным дзецям роднай мовы, якія схавалі сваю нацыянальнасць, якія прыкідваліся ні тым, кім яны былі ў сапраўднасці. Гэтыя сляды знойдуцца і прысуд гісторыі будзе вынесены.

За навагоднім сталом думайма і аб тым, каб кахаючы сваё не ненавідзець чужога. Мы павінны вучыцца самі і вучыць найбліжэйшых шанаваць суседзяў і перш за ўсё палякаў, з якімі разам жывем у адной дзяржаве. Бедны той чалавек, які напаўняе сваё сэрца нянавісцю і багаты той, у якога сэрца запоўнена любоўю.

(Працяг на стар. 5)

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

„ЗАГАРАДНЫЯ" МІНЧАНЕ

У Мінску пачалася распрацоўка плана будаўніцтва індывідуальнага жылля. З 1962 года ў сталіцы Беларусі не будаваліся ўласныя дамы. Дэфіцыт гарадскіх плошчаў! Мінск, поўнасцю разбураны ў вайну, развіваўся затым фенаменальнымі тэмпамі. Дзякуючы таму, што планіроўка і забудова вялася на аснове горадабудаўнічай навукі, ён атрымаўся кампактным. Два дзесяткі жылых мікрараёнаў і тысяча семсот розных прадпрыемстваў і арганізацый размяшчаюцца на плошчы ўсяго ў 200 тысяч гектараў (Вільнюс — горад з насельніцтвам у тры разы меншым, займае большую тэрыторыю). І спецыялісты прыйшлі да вываду: будаўніцтва індывідуальнага жылля разгарнуць за горадам, у яго лесапаркавым поясе. Але не ў чыстым полі, а ў невялікіх пасёлках, размешчаных за 15-20 кіламетраў ад Мінска. За пяцігодку ў іх плануецца пабудаваць каля сямі тысяч катэджаў. Выбраныя населеныя пункты знаходзяцца побач з чыгункай і аўтамагістралямі, што значна спрашчае праблему транспартных сувязей „загарадных" мінчан з прадпрыемствамі, на якіх яны працуюць, і цэнтрам горада. Другая перавага „прывязкі" да існуючых пасёлкаў — тут пабудаваны ўжо школы і дзіцячыя сады, прадпрыемствы гандлю і культурна-бытавога абслугоўвання, ёсць інжынерныя сеткі і камунікацыі. Вартасць катэджа ад 15 да 30 тысяч рублёў.

П'ЯНІЦАМ — БОЙ

Важным пытаннем у рэспубліцы з'яўляецца ўсё яшчэ барацьба з п'янствам. Гэтага тэма знайшла сваё адлюстраванне і ў дакладзе першага сакратара ЦК Кампартыі Беларусі М. Слюнькова на лістападаўскім пленуме ЦК КПБ. Сцвердзіў ён, што лінія партыі на ўсталяванне цвярозага ўкладу жыцця робіць дабратворны ўплыў на аздараўленне маральнага клімату грамадства, працоўных калектываў і сем'яў, на павышэнне дысцыпліны і арганізаванасці. Прывёў лікі. Продаж спіртных напіткаў у рэспубліцы ў мінулым годзе ў параўнанні з папярэднім скараціўся на 35 працэнтаў, а затраты насельніцтва на іх набыццё зменшыліся на 302 млн. рублёў. Падкрэсліў, што гэта станоўча адбілася на ўмацаванні дысцыпліны, грамадскага парадку. Страты рабочага часу ў прамысловасці і будаўніцтве скараціліся за паўгоддзе на 41 працэнт, злачынствы на глебе п'янства — на 33, колькасць дарожна-транспартных здарэнняў — на 12,5 працэнта. Але дасягнутае — у асноўным вынік забарон і абмежаванняў. Карэннага зруху ў свядомасці людзей не адбылося, — канстатаваў. Многія партарганізацыі не стварылі ў працоўных калектывах абстаноўку сапраўднай нецярпімасці да п'яніц, — гаварыў А. Слюнькоў. І прыклад. У працягу 1986 года кожны дзесяты работнік рэспубліканскага вытворча-мастацкага камбіната „Белгандальрэклама" пабываў у выцвярэзніку або прыцягваўся да адміністрацыйнай адказнасці за п'янства. У тым ліку і дырэктар.

„Гэта, таварышы, не барацьба з п'янствам. Гэта яе прамая прафанацыя, — сказаў першы сакратар. — Людзі павінны бачыць і глыбока ўсведамляць, што ўсталяванне цвярозасці як нормы нашага жыцця — важнейшая агульнапартыйная і агульнадзяржаўная задача. Паслабленняў не будзе. Нікому, незалежна ад пасады і заслуг."

АРШАНСКАЯ „СВИРЕЛЬ"

За межы СССР выйшла папулярнасць мініяцюрнага радыёпрыёмніка „Свирель" — прадукцыі аршанскага завода „Чырвоны Кастрычнік". Нядаўна першая партыя вырабаў была адпраўлена ў Чэхаславакію.

Міжнародны аўтарытэт „Свирель" заваявала перавагай над іншымі савецкімі і замежнымі радыёпрыёмнікамі гэтага класа. Пры маленькіх габарытах у яе моцны і чысты голас, магчымасць прымаць перадачы на двух дыяпазонах. Апараты-малюткі вельмі прыгожыя, эканамічныя і зручныя ў карыстанні.

НА ЗАХАДЗЕ БЕЗ ПЕРАМЕН

ГОНКА ДЗЕЛЯ ГОНКІ

Сорак гадоў назад у Фултане У. Чэрчыль прапанаваў утварыць англа-амерыканскі саюз для барацьбы з „усходнім камунізмам". Яго ваеннай асновай павінна было стаць усеагульнае татальнае пераўзбраенне заходніх краін на базе ўжо існуючай у ЗША атамнай зброі. У такой сітуацыі, паводле разлікаў Чэрчыля, СССР прыйшлося б выбіраць: або ўключыцца ў вельмі дарагую гонку ўзбраенняў і такім чынам „пасадзіць на мель" сваю эканоміку, або не адказваць на пераўзбраенне заходніх дзяржаў і тым самым адстаць ад іх у ваенных адносінах.

Гісторыя паказала поўную негрунтоўнасць такіх разлікаў. Савецкі Саюз не толькі дасягнуў роўнасці ў ваеннай галіне, але і дабіўся істотных поспехаў у эканамічным спаборніцтве з Захадам. І тым не менш за негрунтоўную перадумову творцаў „халоднай вайны" чапляецца цяперашняя адміністрацыя ЗША. Цяпер у ролі галоўнага аргумента ў гонцы ўзбраенняў выстаўляецца „стратэгічная абаронная ініцыятыва". Яна, паводле задумы яе аўтараў, павінна зрабіць непаражальнай тэрыторыю ЗША ў выпадку ядзернай вайны. Такая канцэпцыя грунтуецца на тым, што СССР быццам не зможа знайсці дастойнага адказу на праграму „зорных войнаў".

У Савецкім Саюзе лічаць, што САІ не такая небяспечная з ваеннага пункту гледжання, як небяспечныя ваенна-палітычныя вынікі, да якіх можа прывесці. Разгортванне зброі „зорных войнаў" абавязкова створыць цэлы рад розных мер у адказ, створыць стратэгічны хаос, таму што немагчыма будзе ўявіць сабе стан стратэгічнага балансу з-за нарошчвання і абаронных, і наступальных узбраенняў. У выніку небяспека ядзернай вайны ўзмоцніцца.

Савецкія эксперты не лічаць, што САІ карэнным чынам перашкодзіць сацыяльна-эканамічным планам СССР, і што ён адстане ў ваенна-тэхнічных адносінах. На рэалізацыю САІ Савецкі Саюз знойдзе адпаведную сістэму, якая будзе з поспехам процістаяць амерыканскаму „касмічнаму шчыту".

Нядаўна выдатны савецкі ваенны эксперт Л. Сямейка пералічыў публічна некаторыя з магчымых контрмер па нейтралізацыі САІ. Сярод іх — павелічэнне колькасці ракет і боегаловак, стварэнне несапраўдных боегаловак, а іх можна выпусціць тысячы, што ў выніку перанасыціць сістэму ПРА праціўніка, заблытае яе і прывядзе да зніжэння яе эфектыўнасці. Стварэнне вярчальных боегаловак і ракет з такім разлікам, каб лазерны прамень мог доўгі час спыняцца на адным якім-небудзь пункце і прапальваць паверхню. Павелічэнне магутнасці рухавікоў міжкантынентальных балістычных ракет для таго, каб скараціць час іх пад'ёму ў касмічную прастору, таму што стадыя пад'ёму — найбольш небяспечны перыяд, на працягу якога лазерныя промні і кінетычныя ўдарныя сродкі могуць паражаць ракетныя бакі з гаручым. Усе гэтыя меры — вынік даследаванняў не толькі савецкіх, але і амерыканскіх вучоных.

Калі ж такая сістэма (САІ) неперспектыўная, неэфектыўная, то для чаго ЗША працягваюць яе распрацоўку? На думку Л. Сямейкі, тут адчуваецца націск ваеннапрамысловага комплексу, які зацікаўлены ў працягу гонкі ўзбраенняў. Будзе ці не САІ эфектыўнай — яму не так ужо важна. Куды больш важна атрымаць касмічныя па маштабах барышы. Па-другое, націск Пентагона, які мяркуе, што незалежна ад эфектыўнасці САІ, спаборніцтва двух бакоў у галіне касмічных узбраенняў дазволіць стварыць такую стратэгічную неакрэсленасць, пры якой не будзе ясны стратэгічны баланс. У гэтай сітуацыі ЗША могуць распрабаваць у нейкі момант шантажыраваць СССР заявамі аб сваёй уяўнай перавазе. Тым больш яны разлічваюць, што ў галіне тэхналогіі Захад аказаўся мацнейшым, чым Усход.

Значыць гонка дзеля гонкі.

БЕЛАВЕЖА

СТАРОНКА ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАГА АБ'ЯДНАННЯ ПРЫ ГП БГКТ № 331

ЖЫВЁЛА

Гавораць, у ноч перад Раждждаством і Новым годам наступае паяднанне зямлі і неба, на свет апускаецца ўсеагульны мір, спакой і любоў. У такую ноч і жывёла словам чалавечым гутарыць. Калі чалавек чыстага сэрца і любіць усё, што жывое, можа яму пашчасціцца і жывёла скажа яму вялікую праўду пра жыццё. Жывёла бязгрэшная і добрая па сваёй натуры, і ў кожнай ёсць свая душа, якая пасля яе смерці ляціць, радасна, як матылёк, да тварца, вясёла расказвае пра сваё жыццё, поўнае вясенняга сонца, паху траў, рэчкі, хрумсткага сена, хлеба і ласкі, якія давалі ёй добрыя рукі. Або ляціць, як начны матыль, крыльцы якога цяжкія ад крыўды, якой не шкадавала яму жыццё.

Жыццё ўсім дадзена вялікае і добрае, для радасці. Спачатку радасці маленькай — матчынай пяшчоты і ласкі, дотыку і смаку свету і сонца. Чалавечае дзіця вучыцца гаварыць па-чалавечы, але спачатку ўмее дамовіцца і са звярыным дзіцём. Пасля забывае мову і розум жывіны. Толькі нямногія людзі, якім дадзена сэрца ветранае, сонечнае, травяное, зямное, божае і жывое, могуць паслухаць мову прыроды, мову птушак і звяроў, мову ветру і даляў, якія высяцца вакол нас і высіліся за намі, за нашымі дзядамі і перад іх вачыма. І ўмеюць услухацца ў цячэнне крыві травы і крыві чырвонай, замкнутай у венах. І рана ў сэрцы іх адкрываецца, незагойная рана, калі ліецца крывавы ручай з трапечучых венаў яго брата чалавечага і брата меншага, які распяты вось на стаўбе, абдзерты з каралеўскай вопраткі-скуры, а ў яго раскрытым воку — апошні блік сонца, змрок і вялікая слязінка-раса. І ў лямант сабакі на іржавым ланцузе, што ўеўся яму ў шыю, здзічэлага ад голаду і цвёрдых ботаў гаспадара. Не дзікім ён жа радзіўся, сляпы клубочак, якога ўкралі яго вялікай, плоскалобай маці з разумнымі рыжымі вачыма і панеслі далёка. Падаў сваю галаву ў рукі людзям шчыра і аддана на ласку і так яму незаўважальна зашчамілі на шыі гэты цесны ланцуг, нават без ашыйніка. Бобік брэша без перапынку, на ўсё, са слінай амаль не выпрысьнуць мокрыя зубы. Брэша і на Лыску. Лыска часам падыдзе да дзіравай будкі, пахіліць свае мяккія, цёплыя храпы (ён гэтымі храпамі, пакрытымі тоненькімі доўгімі валаскамі, цалаваў усё новае, і маленькага Бобіка таксама, але памяць сабакі

(Працяг на стар. 8)

Зімовая дарога ў вёску

З поўначы снежань са снегам прышоў,
Студзень на вокнах аставіў узор,
Люты ўпарта мяце ды мяце —
У заносах гарадское шасэ.

Свежы снег упаў зноў учора,
Шалеў буран — сапраўднае гора!
А мне да сям'і спешна ў вёску —
Хоць пабачу, на момант ускочу...

Зараз думка прабегла праз розум
Што не выедзе сёння аўтобус.
Бягу на вакзал, там інфармуюць:
Поезд не пойдзе, мост рамантуюць.

І што тут рабіць?.. Іду пехатой.
Вецер сляды закідае за мной.
Згінаецца — згінаецца хвоя,
Я ў гурбах ныраю на пояс.

Рукі мёрзнуць... Няма мне спакою.
Сэрца ў грудзях трапечацца з болю,
Трэці дзень горла травіць ангіна...
Дзе ж дарога! Дзе след, каляіна?

Пытаю сябе, чаму ў гміне
Не даюць на дарогі машыны?
Гавары ты хоць з д'яблам, зрадніся,
Чорту руку падай, пакланіся.

Так іду тры-чатыры гадзіны,
За мной сунецца змрок ад даліны.
Вось і вёска ляжыць на вяршыне.
Там у хатах святло ўключылі...

Але тут паднімаецца замець;
Клубіцца снег, вачыма не глянеш.
Тут завея тапырыцца злая,
Вые і вые, як воўчая зграя.

Вось і апошні агеньчык пагас.
Я крычу... Заўтра абскаржу я вас,
Начальнік, ваявода, міністры.
Я ж у вёсцы пакінуў дзяцінства!..

Юрка Баена

ЯШЧЭ ПРА „ЗЯЛЁНУЮ ПАЭМУ"

Твор, складзены Алесем Барскім з сотні вершаў. Яго нельга прачытаць раз, залпам, у цэласці — і пакінуць. Ён, як і ўся паэзія Барскага і наогул добрая паэзія, чытаецца спакойна — адкладаючы і зноў да яго вяртаючыся. Вершы Алеся Барскага можа чытаць кожны, хто любіць паэзію. Ён у сваёй паэме не намагаецца эксперыментаваць словам, ці вобразам і хто цураецца незразумелых, дзіўных замкнутых саміх у сабе думак, вобразаў ці формаў, у паэме Барскага такой перашкоды не сустрэне. Паэму яго ўспрыме кожны і мо па-свойму, у залежнасці ад свайго псіхічнага складу, светапогляду ацэнкі жыццёвых з'яваў, маштабу і моцы пачуццяў. Вось чаму яна не падлягае адназначным прысудам крытыкі.

Накапленне і сіла эмоцыяў не дарма выклікала ў ацэнках зборніка „Блізкасць далёкага", ураджанне ад яе, як „крыку душы паэта". Выбух эмоцый у вершах Барскага адчуваецца ў кожным вобразе. Аднак прымаючы іх змест малымі дозамі без поспеху і перадумваючы, пераконваемся, што сам змест твору вылучаецца выразнасцю думкі і творчай працай розуму, якія падпарадкоўваюць сабе эмоцыі, надаюць ім лагічны змест, апранаюць у мастацкую форму, выключаючы гэтым самым якія-колечы істэрыяпадобныя праявы.

Гняздо музы паэта — яго родныя Бандары з іх цудоўнымі лугамі над рэчкай ды Белавежская пушча, якія паэт атаесамлівае з айчынай: „Белавежа. Бандары над рэчкай: Тут мае рымы і афіны". Вось дзе крыніца інспірацыі творчасці Алеся Барскага, у прыватнасці і „Зялёнай паэмы". Асноўныя думкі і пачуцці, выказаныя ў радках паэмы, прысвечаны Айчыне, краіне роднай, красе яе прыроды, духоўнаму адзінству з ёю, пачуццю вернасці і кахання.

„Блізкасць далёкага" — гэта паэма вяртання ў свет дзяцінства і маладосці: „І чым я большы, тым айчыны меншай трэба... мой тапаліны свет наднарвянскі далёкі, ты ўсё бліжэй, бліжэй, а я ўсё адлеглей..."

І чым больш рэаліі жыцця аддаляюць паэта ад яго наднараўскага тапалінага свету, тым грамчэй лірычны герой яго паэмы выказвае прагу павароту ў той свет.

Супярэчлівасць паміж штодзённымі рэаліямі жыцця ў непераможнай прагай з'яднання з Радзімаю, яе прыродай, безупыннае вяртанне ў свет бацькоў мае ўплыў на філасофію жыцця, якой А. Барскі прысвячае нямала месца ў паэме. „Свет, у якім я жыву, супрацьстаўны да таго свету, які жыве ўва мне... Так і жыву звязваючы і развязваючы супрацьстаўныя субстанцыі", — піша ён.

Захапленне Айчынай выклікае ў паэта пагарду да рэнегацтва, сервілізму ды нізкапаклонства перад чужым. Пачуццё патрыятызму і пахвала роднага праходзіць праз усю паэму наймацнейшым акцэнтам і становіцца запаветам паэта. Ён гатовы аддаць усё найдаражэйшае, нават жыццё калі гэта будзе неабходна для існавання Бацькаўшчыны:

„Я сёння памерці магу, каб заўтра яна існавала", — заяўляе ў эпілогу Алесь Барскі.

Янка Жамойцін

САКРАТ ЯНОВІЧ

СКРОЎБА

Скроўба, рыскун гарадзенскі, здзівіўся быў, калі наказалі яму рушыцца ў Крынкаўскую пушчу на дасвецці, нават не памаліўшыся на завутрані ў Каложы, з паланянкамі гожагалосымі, што спявалі ў клірасе. З рыскуноў усіх на замку ён адзін заставаўся, зялёны пакуль у змыслай справе роспытнай; хто ў заполлі Белай Русі падаўся, дзе вялікі гаспадар нядаўні Свідрыгайла бушаваў жа, згнаны з пасада віленскага, а хто з іх і пад кардон крыжацкі, у паазер'і яцвяжаўскім. Тутака ж, у Русі Чорнай, гаспадарыну новаму на Вільні пакланіліся, Зыгмунту Кейстутовічу, і — Богу дзякваць! — супакой усталяваўся; кароль Уладзіслаў Ягайла, як гэта таемна вядома стала, паляваў сабе ў дрымотніках белавежскіх удостальна.

Скроўбу не трэба і ніяк нельга ведаць пра тое, чаго менавіта павінен апынуціся ён ажно за старажоўляю ўзмежнай у Крынках, у бездарожжы лясоў ды балотаў на прамечы да візненскае воласці акольнічай у Мазоўшы. Служба ягоная ёсць зразумелая: на абодва вушэй і вачэй глядзець ды чуць, і зведамляць пра грознае не пазней, як да ночы другое слугам старасцейскім або і намесніку самому ў Горадні.

Рыскун Скроўба памятаў аб тым, з паганасці якое стаў узвышаным да людзей служылых. Ён — сын смерда нявольнага або жа і байструк Глебавічаў ваўкавыескіх, па праву першаночы зроджаны. Таму лепей не падумваць занадта яму, уголас прынамсі. Нямаш горш ад таго, калі ты сябе пераканаеш да чагосьцека ў жыцці небяспечнага! „Каб язык твой не прадаў цябе", — Скроўба ўтомна абцёр пот на ілбе, расхваляваўся ж.

Ехаць, дык ехаць; узяўся ён за рыхтунак у дальнапуцце. Даспехі свае ўласныя меў напагатове няблага: меч адно навайстрыць не звадзіць, а то і пяском паздзерці іржынкі на ім, попелам пачысціць па чаранішча самое. Скроўбу злосць бурклівая заела на тое, што ў галаву, вось, лезе абцэсам усялякае. Хаця б пра таго Свідрыгайлу, які спадзяецца надарэмна падмогі і сабе ад Русі Белай, сам у Полацах збягаючы. Моц найвялікшая не там яна.

Ягайла, вунька, у Ваўкавыеску прымаючы карону польскую ведаў, нябось, што рабіць і ў які жа бок пахільваецца мус. Калі пабіць каго няма змогі ў цябе, прыяцельства з такім ладзь!

Мечыска, на пабоішчы крыжацкім ля Наваградка паднятае, ззяла мутна; незадоўгае і паручнае.

Харчунку прыдбаць яшчэ ў мех: кумпячыны дымленай, саляніны свіное пяддзяў шэсць, найбольш сухароў з прыпечку, бобу сушанага прыгаршчаў, солі з вузельчык (дзеля рыбы печанае). Купля таго — у жывінабойцаў, у склепнікаў меставых, у прыкупчыкаў; а грашоў жа небагата. „Калі гэта клікалі на плацеж?" — Скроўба пасмутнеў: на піва, пахляптаць, не стане ўжо.

(Працяг на стар. 6)

БЕЛАРУСКАЯ МОВА Ў ЦАРКВЕ

На старонках „Нівы" час ад часу паяўляюцца выказванні чытачоў і дзеячоў БГКТ наконт патрэбы ўвядзення беларускай мовы ў царквах, што знаходзяцца ў беларускім асяроддзі. На жаль, гэтая справа надалей астаецца нявырашанай. Думаю, гэта перш-наперш таму, што няма адпаведняга націску з боку саміх прыхаджан. Але я не буду аналізаваць цяперашні стан. Мне хочацца звярнуць увагу на гістарычнасць гэтай справы, бо яна не паявілася (як думаюць некаторыя чытачы) у апошнія гады. Яе карэнні сягаюць глыбока ў мінуўшчыну.

Той, хто калі-небудзь гартаў сшыткі „Литовских епархиальных ведомостей", ведае, што ўжо ў 60-тыя гады XIX ст. самія праваслаўныя свяшчэннікі выказвалі публічна погляд, што пропаведзь для „западно-русского народа" павінна гаварыцца на „белорусском простонародном наречии". Праўда, тадышнія часы і сітуацыя ў многім адрозніваліся ад сённяшняй. І мэта ўвядзення беларускай мовы ў царкоўны абрад не была зусім чыстая (некаторыя лічылі яе першым этапам на шляху да поўнай русіфікацыі). Але шмат што са сказанага свяшчэннікамі больш як сто гадоў таму назад, можна смела аднесці да сённяшняга дня і сённяшняй сітуацыі.

Мяне асабліва зацікавіў артыкул чарнаўчыцкага свяшчэнніка Сцяпана Пашкевіча, змешчаны ў „Литовских епархиальных ведомостях" № 20, ад 31 кастрычніка 1863 г. Аўтар трапіў у 1855 г. па распараджэнню епархіяльнага начальства ў мясцовасць Чарнаўчыцы Брэсцкага ўезда. Царкву застаў вельмі бедную. Прыхаджане праваслаўныя былі змешаны з прыхаджанамі рымакаталіцкага веравызнання, у якіх быў прыгожы мураваны касцёл. У царкву на набажэнствы прыходзіла не болей 8-25 чалавек. Айцом Пашкевічам авалодаў смутак. Пачаткова прабаваў ён растлумачыць халодныя адносіны парафіян да сваё веры няўмелай дзейнасцю свайго папярэдніка, чалавека ўжо даволі старога, бо 70-гадовага. Але калі прыгледзеўся сітуацыі, прыйшоў да вываду, што праваслаўных прыхаджан прыцягваюць у касцёл (бо яны туды хадзілі), апрача аргана, пропаведзі на польскай мове, якую праваслаўныя беларусы ведалі лепш, чым рускую (эфект Люблінскай і Брэсцкай уніяў). Тады а. Пашкевіч, ведаючы мясцовы беларускі дыялект, пачаў падчас кожнага набажэнства тлумачыць евангелле і гаварыць пропаведзі на мове, зразумелай для сваіх прыхаджан. Яны пачаткова вельмі здзівіліся, упершыню слухаючы ў сваім храме гэтак блізкую свайму сэрцу родную мову. С. Пашкевіч прыкмеціў, што яны на самым пачатку не звярталі ўвагу на змест пропаведзі, а на словы і гукі, несумненна прыемныя для іх вушэй. Праз нейкі час праваслаўныя жыхары Чарнаўчыц сталі больш рэдка хадзіць у кас-

(Працяг на стар. 6)

Сямяцічы. Вуліца Вясёлая. Мал. Уладзіслава Петрука.

СПРАВЫ БЕЛАРУСАЎ БЕЛАСТОКА

У Беластоку дзейнічае адзін з найбольшых і самых актыўных аддзелаў БГКТ. У ім паспяхова працуюць харавы і тэатральны калектывы, якія часта выступаюць на розных імпрэзах БГКТ, кожны год удзельнічаюць у аглядах і займаюць у іх добрыя месцы. Аддзел наладжвае ўрачыстасці з нагоды гадавін, спатканні з цікавымі людзьмі, аўтарскія сустрэчы „белавежцаў", вечарыны, традыцыйнымі сталі гучныя навагоднія балі. У апошнім часе аддзел арганізаваў „Ноч Купалы" на рацэ Нарве, праводзіў у беластоцкім амфітэатры разам з гарадской радай ПРОН беларускія фэстыны, актыўна ўдзельнічаў у Свяце беларускай культуры ў Беластоку. У аддзеле добра наладжана супрацоўніцтва з многімі арганізацыямі і ўстановамі горада. І ўсё гэта ў цяжкіх варунках, бо другі год ідзе рамонт будынка БГКТ і ўсе заняткі і імпрэзы адбываюцца ў Доме настаўніка і за гэта бэгэкатоўцы сардэчна ўдзячны Беластоцкаму аддзелу Саюза польскіх настаўнікаў.

7 снежня мінулага года пад старшынствам Валянціны Ласкевіч праходзіў сход членаў БГКТ гарадскога аддзела. У ім прынялі ўдзел сакратар гарадскога камітэта ПАРП Уладзіслаў Кляпацкі і намеснік старшыні гарадской рады ПРОН Зянон Шэлёнг, прадстаўнікі кіраўніцтва ГП БГКТ і „Нівы".

На пачатку сходу былі ўручаны ўзнагароды: Залатая ганаровая адзнака ТППР для кіраўніка калектыву „Звон" Багдана Пуры і Ганаровая грамата БГКТ для вялікай групы актывістаў з Беластока.

Сакратар ГП Віталі Луба прадставіў актуальны стан і дзейнасць нашага Таварыства.

Намеснік старшыні аддзела Мікалай Гайдук выступіў са справаздачна-праграмным дакладам, у якім прааналізаваў дагэтуляшнюю працу аддзела і накрэсліў напрамкі далейшай дзейнасці.

Шмат увагі ў дакладзе было прысвечана маладому пакаленню. „Моладзь удзельнічае ва ўсіх нашых мерапрыемствах, — гаварылася ў дакладзе. — Але гэта не значыць, што дастаткова. Мы лічым, што нашага дзеяння, нашай працы з моладдзю замала, што праца не такая, якой павінна быць. Надалей астаецца актуальным і першапланавым заданнем, як мага шырэй разгортваць працу сярод працуючай студэнцкай і ліцэйскай моладзі горада, каб у яе асяроддзі ўвесь час будзіць і актывізаваць большую патрэбу дзеяння на ніве роднага слова і беларускай культуры, каб паўстаў маладзёжны вакальна-музычны калектыў, маладзёжны гурток краязнаўцаў, ці маладзёжны гурток гісторыкаў, фалькларыстаў і іншыя. Нашаму аддзелу пад сілу прыйсці з дзейснай дапамогай моладзі ў яе зацікаўленнях і запатрабаваннях. Але адначасова просім нашых маладых сяброў, каб яны былі больш ініцыятыўнымі, актыўнымі, напорыстымі не толькі ў патрабаваннях, але перш за ўсё ў сваёй дзейнасці, гатоўнасці ўдзельнічаць у нашай бэгэкатоўскай працы, бо нам вельмі патрэбны маладыя галасы ў наш хор, маладыя любіцелі сцэнічнага мастацтва ў тэатральны калектыў, музыканты дзеля сістэматычнай працы ў музычным калектыве і ўсе іншыя, хто толькі мае

(Працяг на стар. 7)

У ТАСЦЯХ У НАС „ЗВОН"

(Працяг са стар. 1)

ту песні, кожнага голасу. Найцяжэй давялося барытону — Аляксандру Філіманюку. Але вытрымалі, вышліфавалі. Паехалі на элімінаціі ў Інаўроцлаў.

З прыемнасцю ўспамінаюць хлопцы той час. Там вучыліся спяваць з аркестрам, спаборнічалі з іншымі групамі за выезд у Зялёную Гару, але атмасфера была цудоўная — увесь горад радасна прыняў удзельнікаў і святкаваў разам з імі свята песні і маладосці, і ўдзень, і ўначы вуліцы Інаўроцлава поўніліся песнямі, маладым задорам.

Такой атмасферы не было ўжо ў Зялёнай Гары. Там панаваў амаль настрой спартыўнай барацьбы: удасца ці не ўдасца? Нервы былі напружаны да апошняга. Горла сціскаў страх.

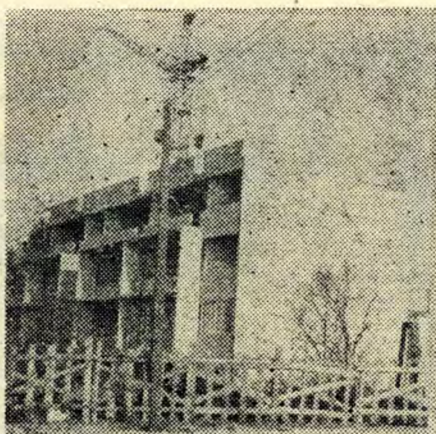
— Шанцы былі малыя. — расказвае Багдан. — Вакол нас былі сапраўдныя прафесіяналы, хоць маладыя, але пераважна з поўнай музычнай адукацыяй. Спявалі з вядомым у Польшчы аркестрам Польскага Радыё. Зала была велізарная, мікрафоны, моцнае святло. Пачынаць песню мне трэба было аднаму, хлопцы ўключаліся пазней, а за імі аркестр. Цяжар адказнасці не даваў мне выціснуць з сябе голасу — ці ўдасца добра пачаць? Пачаў дрыжачым голасам, і сам не пачуў сябе. Не было адслуху. Але хлопцы ўключыліся як трэба. Супакоіўся толькі тады, калі зладжана ўступіў аркестр, значыць, добра трапіў у танацыю — усё ў парадку!

Так прыйшоў бронзавы самавар. Гэта здзівіла саміх хлопцаў.

— Відаць, — мяркуе яшчэ сёння Аляксандр, — мы спадабаліся журы сваёй іншасцю, арыгінальнасцю, зладжаным спевам чатырох розных мужчынскіх галасоў. Было гэта для нас прыемнай нечаканасцю.

— Зусім інакш мы адчувалі сябе на раённым аглядзе беларускай песні, які адбыўся вясной 1986 года, — дзеліцца ўражаннямі Мірaслаў. — Канцэрт адбываўся ў клубе на Пяста. Зала не надта вялікая. Сцены з мяккай абіўкай не давалі адгалоску. Мы спявалі без мікрафонаў. Але найбольш мяне ўразіла публіка. Зала была біткам набіта людзьмі Людзі стаялі і ў холе, на лесвіцах і нават на вуліцы. Яны хацелі нас слухаць. Многія падспеўвалі, іншыя выціралі хустачкамі вочы. У такой зале хочацца спяваць.

— У такой жа сардэчнай, амаль сямейнай атмасферы спявалі мы і на цэнтральным аглядзе беларускай песні, і на канцэрце 30-годдзя БГКТ і „Нівы", — уключаецца Аляксандр. — Тут нас не хацелі адпусціць са сцэны. Зала „Форум" была вялікая, але і тут людзі стаялі нават ва ўсіх праходах і ў дзвярах. Мы бачылі сардэчныя, ажыўленыя твары людзей, і ад гэтага спявалася лёгка, радасна.

СЁННЯ І ЗАЎТРА

ГАРАДСКОЙ БЕЛАСТОЧЧЫНЫ

У першых днях новага 1987 года Народная Польшча ўвайшла ў другі ўжо год рэалізацыі заданняў пяцігадовага плана аздараўлення гаспадаркі і далейшага яе развіцця. З якімі абумоўленасцямі ўступае ў другі год пяцігодкі і ў якіх кірунках будзе ісці гаспадарка Беласточчыны? На гэтыя два вельмі важныя для кожнага з нас пытанні былі дадзены адказы 6 снежня мінулага года на пленарным пасяджэнні Ваяводскага камітэта Польскай аб'яднанай рабочай партыі, на якім і абмяркоўваліся галоўныя кірункі развіцця Беластоцкага ваяводства ў гадах 1986-1990. Якія яны?

Сёння глянем на нашыя гарады. А тут часы дастатку сыравіны, матэрыялаў, энергіі і рабочых рук беспаваротна мінулі. І таму сродкаў далейшага развіцця неабходна шукаць у павышэнні выдайнасці працы, ашчаднасці энергіі і матэрыялаў, выкарыстанні самых выдайных спосабаў вытворчасці і прымяненні навейшых навуковых і тэхнічных вынаходстваў. На жаль, няспынна змяншаецца колькасць працуючых і расце лік пенсіянераў, дзяцей і моладзі і ў 1990 г. на 100 працуючых будзе аж 78 непрацуючых чалавек. Значыць, кожны працуючы мусіць утрымаць самога сябе і яшчэ адну асобу. Па-ранейшаму будзе змяншацца колькасць вясковага і павялічвацца гарадскога насельніцтва і больш за 60 працэнтаў жыхароў Беласточчыны ў 1990 г. стане жыць у гарадах, а Беласток разрасцецца ў 300-тысячны горад і ў ім будзе жыць 4 з 10 жыхароў Беласточчыны! Гэта будзе моцна камплікаваць грамадскае і гаспадарчае жыццё горада Беластока і ваяводства (узрасце запатрабаванне на жыллё, транспарт і г.д.).

Але ці гэтыя і мноства іншых непрыхільных абумоўленасцей затармазіць поступ наперад і далейшае развіццё гаспадаркі і грамадскага жыцця Беласточчыны? Не! Проста таму, што наша гаспадарка валодае такой маёмасцю, магутнасцямі і кадрамі, якія забяспечваюць ёй не толькі аздараўленне пасля крызіснага заняпаду, але і хутчэйшае развіццё. Гэтаму доказ — экспарт. Прамысловасць Беласточчыны ў мінулым годзе экспартавала за граніцу сваіх вырабаў за 13 мільярдаў зл., у тым ліку больш за 8 мільярдаў у капіталістычныя краіны. І ёсць усе падставы меркаваць, што гэты кірунак будзе ўзмацняцца і павялічвацца. Першынство ў экспарце належыць „Фастам", „Біруне", „Бязэту", „Сяржану", „Ухвытам", прадпрыемствам з Чорнай Беластоцкай і Сямяціч.

Адначасова з рэканструкцыяй і адновай нашай прамысловасці, будуць паўставаць новыя прамысловыя аб'екты, між іншым, малочныя камбінаты ў Беластоку і Саколцы, вялікі млын у Бельску, мясныя камбінаты ў Беластоку, Саколцы і Лапах і іншыя прадпрыемствы.

Паступова будуць паляпшацца жыллёвыя ўмовы ў гарадах і мястэчках. Ёсць падставы спадзявацца, што да канца 1990 г. у блокавым будаўніцтве будзе здадзена ў карыстанне 18 тысяч кватэр, а ў індывідуальным аднасямейным паўстане каля 7100 дамоў, у тым ліку больш за 4500 у гарадах і мястэчках. Але гэта не задаволіць патрэб, бо ў жыллёвых кааператываў на сваю кватэру чакае больш за 42 тысячы сем'яў.

Новае (а і старое таксама) жыллёвае будаўніцтва прадбачваецца забяспечыць пабудовай 8 вадасховішчаў, 6 цеплацэнтраляў, 3 ачышчальняў сцёкавых вод, пракладкай 18 км водаправоду, 61 км каналізацыі.

У нашых гарадах палепшыцца тэлефонная сувязь: у Беластоку будуць здадзены ў карыстанне тэлефонныя цэнтралі ў Старасельцах (6 тысяч нумароў) і разбудаваная цэнтраль на Антонюку (на 11 тысяч нумароў), пачнецца пабудова цэнтралі ў Высокім Сточку. Пачнуць працаваць новыя цэнтралі ў Чорнай Беластоцкай (2 тыс. нумароў), Харошчы (1 тыс. нумароў), будуць разбудаваны цэнтралі ў Бельску, Гайнаўцы, Саколцы (кожная на дадатковыя 800 нумароў), па 400 нумароў прыбудзе ў цэнтралях у Лапах і Сямяцічах.

Для растучай колькасці насельніцтва — і то пераважна маладога — у гарадах будуць пабудаваны школы з агульнай колькасцю 350 класаў і прадшколлі з 1 800 месцамі. Аднак гэта яшчэ не задаволіць усіх патрэб, хоць значна палепшыць умовы асветы і выхавання ў гарадах.

Кожны з нас бачыць, што яшчэ нядаўна пустыя паліцы нашых крамаў паступова запоўніліся таварамі добрай якасці, хоць і надта ж дарагімі. Але цэны іх увесь час растуць. Гэтая гонка цэн, паніжэнне вартасці залатоўкі спыніцца толькі тады, калі выдайнасць нашай працы будзе высокая, а тавараў — удосталь. І гэта паволі, але няўхільна наступае. Гандаль ужо цяпер рыхтуецца да таго, будзе пабудавана новых крамаў — каля 30 у Беластоку, 5 у Бельску, 5 у Саколцы і г.д.

І так, на гэтых некалькі прыкладах відаць, што прамысловасць і грамадскае жыццё ў гарадах Беласточчыны паволі, але ўпэўнена ідзе наперад. Праз тыдзень заглянем у бліжэйшую будучыню беластоцкай вёскі.

М. Гайдук

У АДДЗЕЛАХ БГКТ

Аддзелы БГКТ усё актыўней разгортваюць сваю працу. У Сямяціцкім аддзеле 4.XII.86, а ў Міхалоўскім 6.XII.86 адбыліся пасяджэнні праўленняў. На абодвух з дакладам пра 30 гадавіну дзейнасці БГКТ і „Нівы" выступіў намеснік старшыні Галоўнага праўлення Канстанцін Майсеня. Дыскусія засяроджвалася на справах узмацнення і пашырэння дзейнасці БГКТ, актыў абавязаўся ў бліжэйшым часе абслужыць усе гурткі ў сваіх аддзелах, заахвочваць людзей уплочваць складчыны на пабудову Беларускага музея, выяўляць і збіраць у яго экспанаты. Беларуская песня і роднае слова карыстаюцца вялікай папулярнасцю і амаль кожная мясцовасць просіць, каб прыехаў адзін з калектываў БГКТ. У Сямяцічах актыў абавязаўся сарганізаваць у сябе беларускі хор і выказаў патрэбу паклікання аддзелаў БГКТ у Мілейчыцах, Мельніку і Нурцы. У Міхалове актывісты выказвалі патрэбу ўзнаўлення беларускай мовы ў пачатковых школах і ліцэі. На пасяджэннях былі абмеркаваны і прыняты да выканання планы працы аддзелаў на 1986/87 культурна-асветны сезон. Абодва пасяджэнні прайшлі ў працавітай, канструктыўнай атмасферы ў Сямяцічах пад старшынствам Мікалая Касцюка, а ў Міхалове — Уладзіслава Васько.

(мг)

(Працяг са стар. 2)

НА МЯЖЫ

Мае суседзі, браты і сёстры з Дуброўшчыны, Сакольшчыны, Беласточчыны, Гайнаўшчыны, Бельшчыны і Сямяцiччыны, я так, як і кожны з вас, — далёкі ад дасканаласці. Дык давайце ў новым 1987 годзе ўзаемна да сябе прыглядацца, заўважаць добрыя і дрэнныя бакі, распаўсюджваць добрыя і асуджаць дрэнныя. Адным словам, дасканаліцца і шукаць спосабаў на тое, каб мы, беларусы, заставаліся беларусамі і каб наш удзел у сям'і еўрапейскіх народаў не прымаў характару скансена, а толькі жывога нацыянальнага арганізму.

Алесь Барскі

— Цяпер нас часта запрашаюць спяваць на розных урачыстасцях, — расказвае Багдан. — Калі мы паспявалі на ўрачыстым сходзе леснікоў у Дзень іх свята, нас запрасілі выступіць у Бельску, у фабрыцы „Эльва". Там нас вельмі сардэчна прынялі, асабліва моладзь. Пасля канцэрту запрасілі на чаёк, затым паказалі фабрыку. Мне асабліва было гэта цікава, бо я па прафесіі электронік (скончыў беластоцкі электрычны тэхнікум), працую ў майстэрні па рамонту радыёапаратуры, дык цікава было пабачыць, як прадукуюцца кандэнсатары.

Варта дадаць, што і іншыя хлопцы з квартэту не вучыліся музыкі. Багдан — электронік. Міраслаў — электрык, працуе ў беластоцкай электрастанцыі. Аляксандр — інжынер, спецыяліст па машынах для харчовай прамысловасці, пакуль што працуе ў „Фастах". Наймалодшы з іх, Адам Пура, што знаходзіцца цяпер у войску, у гэтым годзе пачаў вучыцца ў музычнай школе, але навуку перапыніла вайсковая служба.

За рэдакцыйным сталом (злева направа) Міраслаў Аляксеюк, Багдан Пура і Аляксандр Філімавюк.
Фота Я. Чэрнякевіч.

— Як толькі вернешся, — сказаў яму настаўнік музыкі, — прыходзь адразу. Не марнуй ні часу, ні голасу.

І Адам аб гэтым памятае.

У квартэце галоўную мелодыю вядзе першы тэнар Багдан Пура. Ён і прызнаны хлопцамі кіраўнік калектыву. Міраслаў Аляксеюк — другі тэнар. Барытонам спявае Аляксандр Філіманюк, а басам — Адам Пура.

Усе хлопцы жывуць у Беластоку. Бацькі іх паходзяць з розных беластоцкіх беларускіх вёсак. Ахвоту і ўменне спяваць вынеслі з дому, ад бацькоў, дзядоў.

Багдан у 13 год пачаў спяваць у царкоўным хоры ў Дайлідах. Тут спазнаў таямніцы складанага царкоўнага спявання, працаваў над уласным голасам. Потым спяваў у хоры пры саборы. Падобна вучыліся спяваць і іншыя хлопцы з квартэту.

Стварэнне квартэту „Звон" — гэта іх уласная ініцыятыва. Захацелі спяваць і папулярызаваць песні бацькоў, якія іх саміх цешаць і напаўняюць душу радасцю.

Нядаўна згукнуліся хлопцы з усяго Беластока. Сабралася каля 25 чалавек. Вырашылі стварыць свой маладзёжны мужчынскі хор. Кіруе ўсёй справай Багдан Пура. Першае выступленне гэтага хору — у Беластоку, на студзеньскіх канцэртах царкоўнай і народнай музыкі ў Беластоцкай філармоніі.

Жадаем поспеху новаму хору.

Нядаўна мы даведаліся, што душа квартэту Багдан Пура атрымаў Залатую Ганаровую адзнаку ТППР. Уручана яна была на агульным сходзе членаў Беластоцкага аддзела Беларускага грамадска-культурнага таварыства.

Віншуем і жадаем „Звону" далей удасканальваць сваё майстэрства, цешачы слухачоў дарагой сэрцу роднай песняй.

Яніна Чэрнякевіч

(Працяг са стар. 4)

цёл, а ўсё часцей — у царкву. Спярша з цікавасці, потым ужо з замілавання да свайго роднага. У царкву пачалі прыходзіць таксама каталікі, якія ў сябе ў хаце гаварылі на мясцовым беларускім дыялекце. Некалькіх нават перайшло на праваслаўнае веравызнанне. Праз пару гадоў царква ў большыя святы нават не памяшчала ўсіх прыхаджан. Частка іх была вымушана стаяць ля ўваходу ў храм. Усе яны, як дагэтуль стараліся размаўляць з незнаёмымі людзьмі на польскай мове, так цяпер сталі карыстацца сваёй роднай беларускай. Яшчэ больш: пачалі ганарыцца гэтым! Царква, на рамонт якой шмат гадоў не можна было сабраць грошай, у новых абставінах адрамантавалася вельмі хутка. Вопыт а. Пашкевіча пачалі прымяняць некаторыя навакольныя святары, дабіваючыся больш-менш такіх самых вынікаў. Святары нават былі вымушаны перш-наперш навучыцца мове сваіх прыхаджан, таму што самі яе не ведалі.

С. Пашкевіч у заканчэнні свайго артыкула робіць вось такія вывады:

„... по неволе рождается убеждение, что вообще священникам, особенно новорукоположенным, весьма было бы полезно изучение простонародного наречия своих прихожан; в то время, они, при достаточном его знании и постоянном употреблении на поприще своего служения прихожанам, сделали бы для себя все возможным, как по устройству вверенных им церквей, так отчасти по улучшению своего собственного незавидного положения (...). Самая наша национальность легко и много выигрывает в своих правах, и в своей силе, ежели родным языком народа будут объясняться в церкви и истины св. веры. В то время в глазах простолюдинов наш родной язык облагородится, и крестияне не стали бы стыдиться разговаривать на нем с лицами другого сословця, бросили бы говорить с ними, хотя бы то коверкая польския слова, по-польски, как это в нашем околотке обыкновенно водится, особенно между крестьяцскою знатью, т.е. между начальниками обществ“.

З падобнымі думкамі выступае на старонках „Литовских епархиальных ведомостей“ № 6 ад 31 сакавіка 1869 г. законанастаўнік маладзечанскай педагагічнай семінарыі, святар М. Іваноўскі. Паслухайма:

„... Известно, что народ, населяющий западный край России. (...) говорит белорусским и то испорченным наречием. (...) Сказаного на чисто русском наречии он не поймет как следует. Следствеино проповеднику, чтоб был понятным, а иначе для чего и проповедывать нужно пользоваться всеми словами и оборотами речи, какие имеются в местном простонародном наречий для выражения религиозных истин, и вместе с тем стараться изгонять постепенно из него чуждыя (...) слова и обороты (...). От этого, очевидно, задача пастыря-проповедника усложняется“.

На жаль, нямнога святароў пайшло шляхам айцоў Пашкевіча і Іваноўскага. Рашуча нямнога!.. Як паказвае гісторыя, беларуская мова не знайшла сабе ўтульнага месца ў нашых царквах. Такая сітуацыя працягваецца і па сённяшні дзень. А думкі светлых прадстаўнікоў праваслаўнага духавенства з другой паловы XIX ст. застаюцца ўсё актуальнымі. Аж дзіўна, якімі актуальнымі!

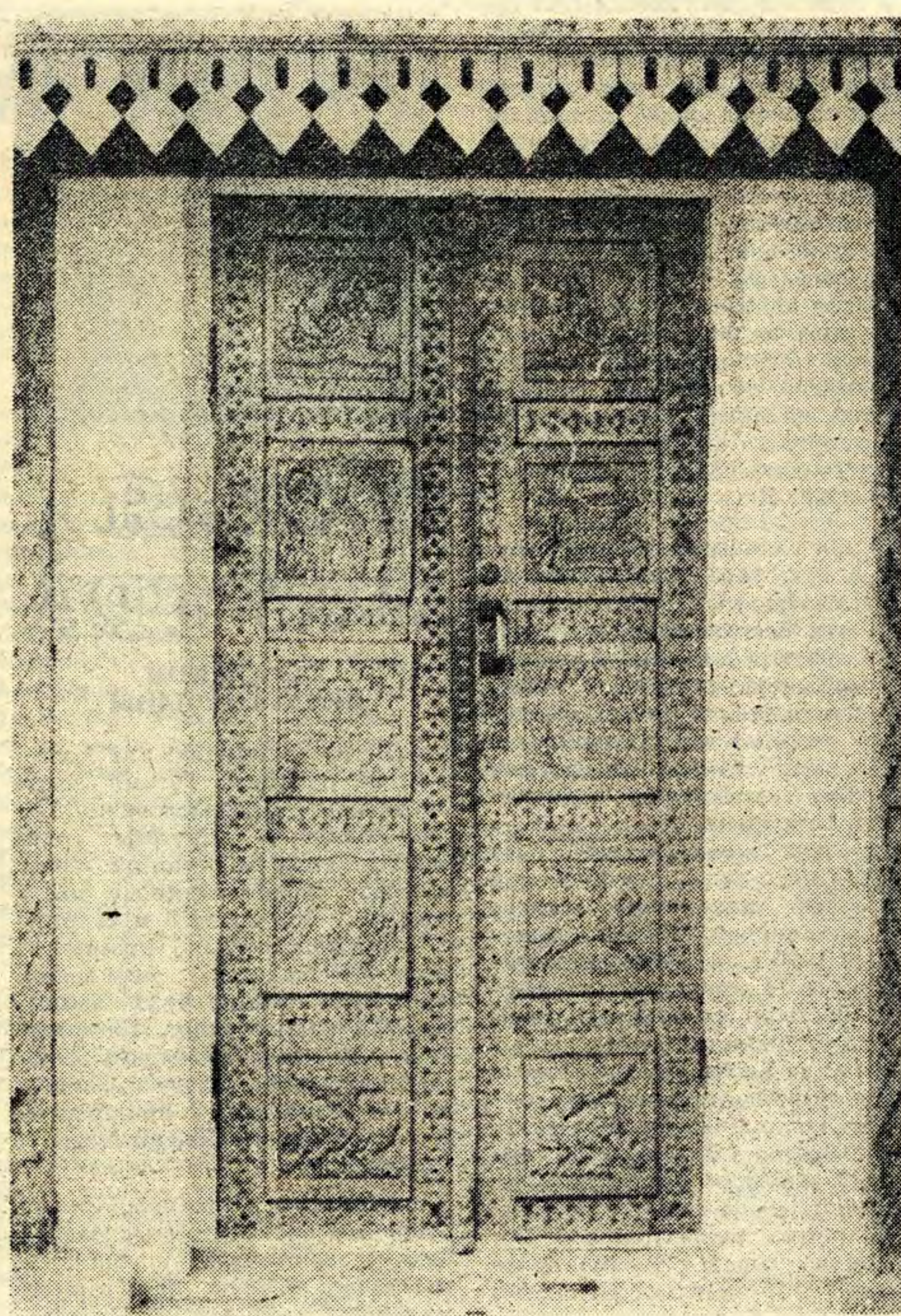
Пётр Байко

З людзі — у Ветку

(Працяг са стар. 1)

— Горад раскінуўся на былым востраве. Якраз у час майго прыезду Сож разліўся — гэта быў красавік. Ветка і Сож сустрэлі мяне сонцам, крыштальнай чысцінёй ракой, спевам птушак, якія якраз закладалі гнёзды. Я выйшаў з поезда проста з марознага Ленінграда, а тут — разгар вясны. Скінуўшы куртку, у адным пінжаку нараспашку я вітаў беларускую вясну.

Першыя крокі па Ветцы вывелі мяне на старую Чырвоную плошчу (адну з трох, як мне сказалі, у Савецкім Саюзе). Там я знайшоў будынак Музея народнага мастацтва. Ужо сам уваход у музей зрабіў на мне незвычайнае ўражанне. Уваходныя дзверы былі цудоўным творам мастацтва — гэта былі разьблёныя карціны, апраўленыя ў такія ж разьблёныя рамы з беларускімі арнаментамі, запазычанымі з даўніх веткаўскіх рукапісных кніг з 16-17 стагоддзяў.

Па-мастацку разьблёныя дзверы — уваход у Музей народнага мастацтва з вуліцы. На кожнай палавіне дзвярэй па пяць карцін, апраўленых у арнаментавыя рамкі.

Зайшоўшы ўсярэдзіну, я ўбачыў там працуючых разьбяроў. Пачаў разглядацца за кабінетам дырэктара, спадзяваўся ўбачыць Фёдара Рыгоравіча ў мяккім крэсле. І тут здзіўленне: дырэктар — гэта быў ён, разьбяр, з выгляду звычайны рабочы, з інструментам у руках працуе над чарговым дэкарацыйным элементам музея. Ён тут і дырэктар, і знаўца, і разьбяр, і збіральнік экспанатаў. Побач з ім, таксама з інструментам у руках, яго памочніца і супрацоўніца музея Святлана Ляонцьева.

Афіцыйнага адкрыцця музея яшчэ не было, бо не ўсё яшчэ зроблена. Музей робіцца ўласнымі сіламі дырэктара і яго супрацоўніц. Апрача Святланы, якая праявіла сябе вельмі здольным разьбяром і спецыялістам па старых іконах і кнігах, працуе разам з імі Галіна Нячаева, якая вядзе даследаванні над сімволікай арнаментаў на беларускіх ручніках. Аказваецца, што ўзоры на беларускіх ручніках паявіліся вельмі даўно, яшчэ далёка перад увядзеннем хрысціянства на нашых землях. Галіна выступае з рэгулярнымі лекцыямі для моладзі на гэтую тэму. Я сам пабываў пазней на такой лекцыі і быў здзіўлены, наколькі старая, глыбокая і багатая сімволіка нашых продкаў.

У музеі адкрыта пакуль што адна вялікая зала на першым паверсе з багатай калекцыяй ручнікоў, старадаўніх кніг і прадметаў царкоўнага культу. Зала ікон яшчэ закрыта, бо дырэктар са Святланай Ляонцьевай уласнымі рукамі выпрацоўваюць ці выпешчваюць у дрэве кожную дэкаратыўную дэталь. Але музей ужо працуе. Я сам быў сведкам, як змяняліся групы экскурсантаў.

САКРАТ ЯНОВІЧ

СКРОЎБА

(Працяг са стар. 3)

Слуга старастаў прыйшоў з напамінам:

— Ты, Скроўбчык, за Крынкамі паблукайся да святога Рыгора дня. На лугавішчы Супраслі яко і Сакалды зважай тамака, адкуль злое ўсяк-усякае забягае ў воласці рускія, разлогамі Бобры і Бярозавае асабліва даходзячы...

„Гу-гу-гу! — цюкнула Скроўбу. — Важлівае нештачкі здумана, раз загадышамі гэткімі напуцілуюць мяне„..“

Ён з Горадні выбіраўся, бы на той свет які: у рыскуны ўведзены, набыў умельства з тропу прадчутага не збівацца. Нюх задушэўны нядобрае наветрваў яму. Намеснік горадзенскі са Свідрыгайлам, мабыць, перамовіўся, сам веры рускае жа ж будучы — закруціўся Скроўба ў сядле. Спадары са спадарамі, як тыя паны польскія, самі ад сябе жонак сілком не пабяруць, разуваць да пасцелі не прымусяць іх, дачок беларускіх на смехату людскую не пазагольваюць, горлаў не пападрэзваюць узаемна; пацалункамі ханскімі ўгоду між сабою апавясціўшы, навалу ўсенькую дружыннікаў чарталохіх на вёскі звядуць дзеля здзерстваў ды ганьбы сялянкам, воям апрычным рагатню абяцаючы, роспуст разбойны па хатах платаю робячы ім за вернасць ды стойкасць бойкую... Ой, пасыплюцца дзіцяты зноў жа і ад дзяўчынятаў, войніцкія, не ведаць чые смургелі... Ну, улада, ёсць улада: на глум людзінаў!

Самому жа Скроўбе жаніцца жадалася. Зофку-пскавянку займеў ён на прыкмет свой, але ж і страхацеў перад мілаю яму хацечаю, міру начэкваў усё, каб, злітуйся Усявышні, жонку маладую не акабылілі найміты збройныя, віном і бабамі ўз'ятраныя для гарадзішчаў узяцца; як гэта на войнах пажарных бывае. „Найлягчэй, пэўна ж, не сваімі слязамі расквітвацца, — надумваў рыскун, больш як быццам целам, ды пужаўся. — Нечага ты, Скроўбчык, не даразумеў, морда твая жмудзінская“.

Да Бераставіцы дабрыў ён на гнядым Ветрагоніку пад поўнач, нясхоўна, шляхам умерзлым. За Індураю недалеча, у верхнім лесе, выла ганьё воўчае, відаць, наетае падалішчам звярыным. А мо таму, што счула яно абоз, за якім Скроўба міжвольна пасочваў ад самае Горадні амаль жа, Куцюўскі і дарожжа блізкага, без лучнікаў, у Іслач або да меншчыкаў ваўкавыескіх, што тавар трымаюць аж з Рыгі. А маразеча ўстаялася лютаўская, трэскат палоззя санінаў чутно на стайні, і коней цяглавых похрапы, дый возчыкаў воклічы так жа. У селішчы жа самым, берастаўіцкім, пад карчму Івашкавіча яны павалакліся, дзе лучнікі ў мутняках ваконцавых

— Я чула шмат незвычайнага пра самога дырэктара музея, пра яго заўзятасць да збірання народнага скарбу, да спробы зрабіць усё ўласнымі рукамі, пра яго незвычайную калекцыю. Якое ваша ўражанне ад сустрэчы з ім?

— Фёдар Рыгоравіч Шкляроў, чалавек каля шасцідзесяці гадоў, без спецыяльнай адукацыі, але чалавек з залатымі рукамі. Сам аб сабе ён гаворыць, што ён майстар 30 прафесій. З выгляду ён чалавек просты, з першага погляду нават непрыступны, але потым аказаўся сардэчным, глыбокай душы чалавекам. Гэта мастак, і каб зблізіцца з ім, трэба знайсці да яго падыход. Мы з ім ездзілі, напрыклад, на досвітку, калі толькі будзілася раніца, на Сож, каб ціха пасядзець над ракой, паслухаць галасы прыроды. Для мяне гэта былі цудоўныя хвіліны, а некалькімі днямі пазней я ўбачыў тыя мясціны на яго карцінах.

Ужо сам дом дырэктара музея выклікае захапленне. Ён увесь упрыгожаны разьбой — і дах, і вокны ў арнаментах. Невялічкую мансарду ўпрыгожваюць маляваныя кветкі і карункавы балкончык. А ў хаце — багацце старых кніг, ікон, разьбы, інкрустацыі. У багатай калекцыі, якой ён прысвяціў усё сваё жыццё і на падставе якой стварыў ужо існуючы музей народнага мастацтва, знаходзяцца унікальныя старадрукі і рукапісныя мясцовыя кнігі з XV, XVI і XVII стагоддзяў. Гэта проста цуд, што на Беларусі, па якой раз-пораз пракочваліся спусташальныя войны і пажары, магло яшчэ нешта такое захавацца. Сярод старадрукаў у калекцыі знаходзяцца і кнігі, друкаваныя чатыры стагоддзі назад у Заблудаўскай друкарні першадрукарамі Іванам Фёдаравым і Пятром Мсціслаўцам. Ёсць і багатая калекцыя рукапісных веткаўскіх кніг з непаўторнымі беларускімі арнаментамі ў выглядзе ці то пераплеценых сцяблін, ці букету простых кветак у вазе, ці проста покаўка на галінцы сярод лісця. З іх зроблены буквіцы (багата аздобленыя каляровыя ініцыялы на пачатку раздзелаў) і засноўкі (упрыгожанні над пачаткамі раздзелаў). Адну з такіх адрысаваных буквіц з дэдыкацыяй ад музея я атрымаў у падарунку.

На суцэльнай шырокай дошцы разьблёныя шыльды музея — назва яго і гадзіны адкрыцця. Упрыгожаны шыльды арнаментамі, запазычанымі са старых кніг.

— Што новага ўнесла ў вашу навуковую працу пабыўка ў Ветцы?

— З вялікім зацікаўленнем я прагледзеў рукапісныя кнігі веткаўскіх старавераў. Яны маюць свой уласны стыль, адрозніваюцца мацнейшай каларыстыкай. Цікавым было маё знаёмства са спецыфічным стылем веткаўскага іканапісу. Іконнае мастацтва развівалася тут у цесным адзінстве з іншымі відамі мастацтва і рамяства. У тыя часы Ветка прэтэндавала стаць цэнтрам уласнага, веткаўскага стылю ў розных галінах выяўленчага мастацтва. Веткаўскія мастакі, якія ў сваёй творчасці шырока карысталіся народнай традыцыяй, здабыткамі народных умельцаў, славіліся далёка па-за межамі Беларусі. Пад уплывам тагачаснай друкаванай кнігі выпрацоўваўся стыль у рукапіснай веткаўскай кнізе. У іконным мастацтве свой выразны стыль відаць у вырабе ікон для іканастасаў, у хатніх іконах. З развіццём дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва і ў іконах паявіліся новыя адметныя элементы. Веткаўская ікона больш жыццерадасная, каляровая, часта аздобленая пэрламі ці бісерам (спецыфічна веткаўская бісерная ікона). Яна не мае каўчэгаў. У апошні час веткаўская ікона моцна зацікавіла савецкіх вучоных.

Пабыўка ў Ветцы значна ўзбагаціла мае веды аб старадаўнім мастацтве старавераў. Я пабываў таксама ў гомельскай царкве, дзе бачыў вельмі каштоўныя, багатыя і арыгінальныя іконы.

Са свайго боку я правёў некалькі лекцый на тэму гісторыі стараверчаскіх пасяленняў на тэрыторыі даўняй Рэчыпаспалітай, у тым ліку і аб родзе Халецкіх, якія некалі былі ўласнікамі Веткі, расказваў і аб розніцы і падабенстве храмавага мастацтва і нашай матэрыяльнай культуры, пацвярджаючы ўзаемнае пранікание пагранічных славянскіх культур.

Мая пабыўка ў Ветцы дала мне багаты запас новага цікавага навуковага матэрыялу, а таксама пераканала мяне, колькі можа зрабіць нават адзін чалавек, апантаны пасіяй захаваць народны скарб для будучых пакаленняў. Я нязмерна ўдзячны ўсім, хто дапамог мне наведаць гэты музей і пазнаць такіх сардэчных і адданых сваёй пасіі людзей.

Размаўляла
Яніна Чэрнякевіч

(Працяг са стар. 4)

СПРАВЫ БЕЛАРУСАЎ БЕЛАСТОКА

жаданне дзейнічаць для дабра нашай беларускай культуры".

Уплыў БГКТ на школьную моладзь, на студэнтаў і інтэлігентаў — справа вельмі важная. А большасць інтэлігенцыі, у тым і настаўнікі беларускага паходжання ў Беластоку, усё яшчэ па-за ўздзеяннем нашай арганізацыі. І таму аддзел намагаецца змяніць гэтую сітуацыю новымі формамі дзейнасці на ніве беларускай культуры.

У Беластоку неабходна ўвядзенне навучання беларускай мовы хоць бы ў некалькіх школах, але гэта справа не простая. Абумоўленасць сталіцы ваяводства ці Сямяціч іншая, як Гайнаўкі або Бельска і гэта трэба разумець і адчуваць. Аднак нельга апускаць рукі. „Стваранне станоўчага грамадскага клімату для беларускай мовы і культуры ў Беластоку — гэта фундаментальная справа. і складаны працэс", — заўважыў Сакрат Яновіч, выступаючы ў дыскусіі. Ён падкрэсліў значэнне літаратуры на роднай мове, пашырэнне ведаў аб беларусах, іх гісторыі і культуры ў польскім асяроддзі, якое на гэтую тэму амаль нічога не ведае. Іншыя ўдзельнікі дыскусіі таксама закранаді істотныя справы працы аддзела. Напрыклад, Кастусь Масальскі прапанаваў, каб у рэстаране „Гродна" час ад часу выступіў харавы калектыў аддзела. Анатоль Казімерчук сцвярджаў, пакліканочыся на сваё прадпрыемства „Бязэт", што за канцэрт у іх фабрыцы — ды напэўна і ў іншых — нашыя калектывы могуць атрымаць неабходныя сродкі транспарту на выезды з канцэртамі па Беласточчыне. Антон Мірановіч заўважыў, што вельмі карыснымі формамі працы былі б даклады на тэму беларускай культуры, літаратуры і гісторыі ў клубе МПіК і ў беластоцкіх вышэйшых школах. Юрка Макарэвіч пастулаваў, каб беларускія радыёперадачы адбываліся тры разы ў тыдзень і час іх трывання прадоўжыўся. З цікавымі прапановамі выступілі таксама Іван Стрыжко, Кастусь Сідаровіч, Валянцін Пісанка, Аляксандр Васілеўскі і іншыя.

Намеснік старшыні ГП БГКТ Канстанцін Майсеня паінфармаваў аб ходзе спраў у пабудове Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху ў Гайнаўцы, а старшыня аддзела В. Ласкевіч запрапанавала, каб кожны член БГКТ унёс свой грашовы ўклад на пабудову.

Сакратар Гарадскога камітэта ПАРП У. Кляпацкі выказаў высокую ацэнку працы Беластоцкага аддзела БГКТ, заўважыў, што супольнымі сіламі можна вырашаць усе цяжкасці, зразумела, не адразу і абяцаў дзейсную дапамогу з боку Гарадскога камітэта ПАРП.

Сход прыняў пастановы пра асноўныя кірункі дзейнасці аддзела.

На заканчэнне пад кіраўніцтвам Сцяпана Копы з багатай праграмай выступіў беластоцкі харавы калектыў.

Міхась Хмялеўскі

гарэла досыць, не найлепшыя пухірыны валовыя тоўстыя падсвятляючы; брахаў піскліва дварняк.

Скроўба скапыціўся: уведаць могуць яго тут, гарцамі бражкі зачаставаць подступна дзеля волі языку нейкія служкі, богведама ці не мазавецкія якія! У абарозе сена заначаваць яму, што на поплаве аддаленым Берастэвічанкі, скуры пухкія на сабе меўшы, хоць Ветрагоніку не даспадобы гэта ж на выпадак збегу ваўкоў ад багнаў. О доля ты псячая, рыскунская: ціхам усё зробліваі.

Мясіва пажаваўшы, ён эдрамнуў чуйніста, ахап травы надранае з абарожыны падкінуўшы Ветрагоніку напач, перш аўсом падмацаваўшы каня. Далятаді малавеле да слыху ягонага погаласы ў зімень зорную; півашнікі буянілі ў Івашкавіча. Глыбачней залёг ён у цяплынь улеглую.

Сон сасніў Скроўба жахотны! Яго паклікаў да сябе нібы сам гаспадар вялікі Зыгмунт Кейстутовіч, вярхом на каніску рыцарскім седзячы, у белым цэлы плашчы з крыжамі чорнымі чамусьці на ім: „Скроўба, а Скроўба! Капцы гаспадарству беларускаму Свідрыгайлы-князя! Да мяне пераходзь жа ты, нос сабачы, грыўняў табе надам за тое ды паланянку пакладзістую сам выберу табе такую, што кроў з малаком у ёй, і ад нікога яшчэ не нарадзіўшую..." Скроўба ўпаў на калені. „О спадарыску мой вялікі а добр! — узмаліўся. — Я за табою быў заўжды і буду, ды нашто згадваеш мне, о светлач мая, пра Свідрыгайлу, ворага ж свайго? Я — не яго ёсць..." Загрымеў гаспадар на рыскуна: „Змоўкні, смерд ты, ні слова болей пра панства так, бо Свідрыгайла — брат мой і не раўня ты яму, і памоўліваць аб ім не пасмейвайся! Не твайго роду ды розуму дзеянні ягоныя..." — І Кейстутовіч батагом размахнуўся, каб смердзюка здзяжыць

...Скроўба, успацелы ад маркоты, расплюшчыўся і спачатку адчуў, чымсьці сцяміў, што жуд зараз знадворку ўшчынаецца і пограз: Ветрагонік задам да яго таптаўся, галаву апусціўшы да зямлі самюткае, і хроп ён натужліва, а бліз вогнікі мільгалі жаўтлявыя і цені імклівыя шнырылі. „Ваўчэча!" І завыў Скроўба, бы ваўчыца, якую мядзведзь разрывае, разбуджаны з бярлогі. Ён абарваў выццё гэтае несусветнае, знячэйна перамяніўшы яго рыкам шаленізным бурага; і драпежнікі ад такога ў хмызы падалі.

— Каб Бог даў выратаванне ад пекла на тым свеце асочніку таму з-пад Бярэсця, што адхрышчваўся быў ад рыскунецтва мазаўшанскага, і вывучыў мяне выць так у аблозе, а якога аднак жа стрэбілася агнём спечваць, бо ў нічым па добраму не прызнаваўся ён, упарцец.

Скроўба згаварыў пошаптам малітвенку за спачын лёгкі сабе ды апусціўся паспаць благаславена.

Працяг будзе

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

ПАКЛАДЗІНЫ

У папярэднім адрэзку, які як і сённяшні, адносіўся да „пакладзінаў", гаварыў я аб нядобразычлівых адносінах старой беларускай вясковай грамадскасці да маладой, якая не захавала дзявоцтва. Варта падкрэсліць, што такая нядобразычлівасць выступала на тэрыторыі не толькі ўсходняй Беласточчыны, але і па ўсёй Беларусі. Падцвярджэнне такога тэзісу знаходзім у даследаваннях польскага вучонага Г. Бегелейзена, які апісвае абрад пакладзінаў на этнічна-беларускім абшары Смаленшчыны, значыць, зямлі адлеглай ад Беласточчыны на семсот-восемсот кіламетраў:

„U Białorusinów w guberni smoleńskiej po uczcie weselnej prowadzi drużba i swacha państwa młodych do komory, gdzie ich przez pewien czas zostawia, nazajutrz drużba obejrzawszy bieliznę nowożeńców oznajmia zebranej drużynie weselnej czy pani młoda była uczciwa. W razie pomyślnym panuje wielka radość w rodzinie, wynosząca panią młodą, konie, którymi młodzi jadą, zdobią w czerwone wstążki — w przeciwnym razie odpadają te odruchy, a rodzinę ogarnia smutek i wstyd. Dawniej po pierwszej nocy, gdy się okazało, że Białorusinka nie była dziewicą, następowały „przykre demonstracje". Oto wkładano jej na szyję chomąt i po wiosce oprowadzano, wstydząc i oblewając wodą. Nie szczędząc nawet nowożeńcom dotkliwych żartów i obelg."

Па сутнасці, амаль уся апісаная звычаёвасць са Смаленшчыны згодная са звычаямі з Беласточчыны. Аднак ёсць і пэўная істотная розніца. Заключаецца яна ў тым, што нават найстарэйшыя інфарматары з усходняй Беласточчыны не чулі, каб нецнатлівую маладую ганялі па вёсцы з хамутом на шыі.

І тут прагну на момант вярнуцца да „пасаду", які калісьці абавязваў як маладую так і маладога перад выездам да шлюбу. Як вядома ў „пасадзе" маглі прымаць удзел толькі тыя асобы, якія захавалі дзявоцтва. Удзел у „пасадзе" быў варункам, пасля якога бацька маладой або маладога даваў благаславенства.

„Пакладзіны" былі як быццам бы другім забеспячэннем або можа лепш сказаць — крытэрыем праверкі існавання або неіснавання дзявоцтва. Паміж гэтымі двума праверкамі выступала аднак істотная розніца. Праяўлялася яна ў тым, што інфармацыя аб дзявоцтве маладой і маладога ў часе пасаду паходзіла ад самой маладой або самога маладога, тады, калі ў часе „пакладзін" інфармацыя на гэтую ж тэму паходзіла не ад маладой, а толькі ад незалежных сведкаў, якія не абапіраліся на слове маладой, а толькі на матэрыяльным доказе — прасціне. Выступае тут і другая розніца. У часе „пасаду" крытэрыю дзявоцтва паддаваўся і малады і маладая. Падчас „пакладзін" сабраныя цікавіліся выключна дзявоцтвам маладой.

На заканчэнне разважанняў аб „пакладзінах", варта прывесці яшчэ адно апісанне жыхаркі вёскі Бандары, Пелагеі Казбярук:

„А ты думаеш, што гэты цэлы пакладзіны то ўжэ нікому не былі патрэбны? Ну, можэ гэто і праўда, што такой маладзіцы, што аказалася ніцэла, было устыднавата, калі ўсе на яе пальцамі паказвалі, або яшчэ горш — мужык з хаты да бацькоў выпер. Так яно было калісь, што з такімі не чыкаліся. Але якраз таму дзяўчына баялася, як агню, каб хоць не страціць таго, што так дзяўчатам патрэбнэ. От, таму і трымаліся дзяўчаты. Баяліся і ўстыду перад людзьмі і крыху перад Богам. Цяпер нічога не баяцца. А ты сабе думай пра гэто ўсё, што хочэш".

А. Баршчэўскі

СЕМЯНОЎСКІЯ НАВІНЫ

Ужо пяты год будзе, як семенаўчане пасуць сваіх кароў на лугах, якія будуць затоплены будучым Семяноўскім штучным возерам. Ад вясны да восені гуляе маладняку там да ста дваццаці штук. На тыя лугі выганяюць кароў толькі ў каго няма сваёй пашы. Пасуць чаргою.

Такая паша вельмі на руку гаспадарам, бо не мусяць яны карыстацца сваім сенам, а чарга пасвіць не такая вельмі цяжкая, бо гэта два ці тры дні ў год.

*

Семяноўскую бібліятэку вядзе Аляксандра Бірыцкая. Бібліятэка знаходзіцца ў прыватнай хаце. У ёй каля шасці тысяч кніг. Ёсць папулярна-навуковыя кніжкі для школьнікаў, гістарычныя раманы, беларуская і руская літаратура. У падручным зборы бачым пяцітомную беларускую энцыклапедыю, польскую агульную, „Слоўнік грамадзянскіх ведаў" і інш.

Сюды, як і ў кожную бібліятэку, шмат выпісваецца ўсякіх часопісаў ды газетаў. Толькі нашай „Нівы" тут чамусьці няма!

Бібліятэкарка наракае на цеснату. А рух у бібліятэцы немалы — налічваецца каля трохсот чытачоў. Ёсць і бібліятэчныя пункты: у Баб'яй Гары і ў Тарнаполі. Як і ўсюды, найбольш кніжак чытаюць дзеці і, таксама, старыя. Чытаюць і беларускія кніжкі, у Семяноўцы нават даволі многа, найбольш, калі параўнаць з іншымі падобнымі бібліятэкамі ў нашым раёне.

Аўрора

(Працяг са стар. 3)

ЖЫВЁЛА

затрымалася на апошняй місцы бульбянкі). Лыска ведае ўсіх дзяцей гаспадароў ад маленькага, ён жа тут жыве і працуе 23 гады. Яшчэ не ведае, што аддадуць яго „на базу", на мяса...

Жывіна добрая, як і чалавек, пакуль абставіны і іншыя людзі іх не зменяць. Бурык сядзіць у прасторнай, цёплай будзе, а побач з ім, у куточку курка спакойна нясе яйка. Тэр'ер Тэцька любіў гуляць з кацянятамі, куранятамі, нікога не баяўся, нікога не падазраваў. І так яго застрэлілі людзі, якім даверыў. Нябожчык Тэцька, дзе твая добрая, сабачая душа? Пэўна бегае цяпер, у зімовы вечар, па нябесных лугах. А можа вось шуміць у гэтым ветры, які мяце снег, і гаворыць нам праўду ў святую ноч?

Міра Лукша

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка! Мне 16 год. Вучуся ў тэхнікуме. Часта мне даводзіцца бываць на розных „прыватках", якія наладжваюць мае сябры ці сяброўкі. Няраз звычайныя імяніны ператвараюцца ў забаву з магнітафонам. На ўсіх гэтых імпрэзах кідаецца мне ў вочы адна дэталь. Як толькі моладзь крыху падап'е, творацца парачкі, усе неяк рассоўваюцца па кутках і пачынаюць цалавацца. Робяць гэта вельмі астэнтацыйна, быццам на паказ іншым, цалуюцца „з засосам". Здараецца, што некаторыя з гасцей знікаюць на нейкі час у суседніх пакоях.

Сэрцайка, і хаця мне ўжо шаснаццаць, то ўсё ж ніяк я не магу ўвайсці ў ролю. Бывае так, што на такіх „прыватках" мне сумна. Дома мне заўсёды ўпайвалі, што каханне — гэта святая справа і не на паказ. Я не магу закахацца, як мае сябры і сяброўкі, і з гэтага вынікаюць усе мае клопаты. Што рабіць? Мо перастаць хадзіць на прываткі?

Валя

Валечка! Чаму ж? Павінна ты бываць сярод моладзі, на забавах. Не будзь толькі такая катэгарычная ў сваіх сцвярджэннях, бо не веру, што ўся моладзь такая. Трэба падабраць сабе адпаведную кампанію, якая мае нейкія зацікаўленні, выходзячыя па-за межы эрасу.

Добра цябе вучылі дома. Каханне — святая справа, а тое, што ты наглядаеш на сяброўскіх сустрэчах, гэта не каханне. Сапраўднае каханне, яно не мусіць крычаць, хаця не выключана, што чалавек захоча падзяліцца сваёй радасцю. Я б хутчэй назвала такую маладзёжную практыку імкненнем увайсці ў даросласць, заімпанаваць асяроддзю сваёй „спеласцю", самастойнасцю. Асабліва непакоіць мяне тое „знікание" ў іншых пакоях. Такі падыход да жыцця часта заканчваецца плачэўнымі вынікамі для абоіх. Колькасць маці, адзінока выхоўваючых дзяцей, з году ў год павялічваецца. Вялікае месца пачынаюць займаць сярод іх дзяўчаты ва ўзросце 14-16 год. А сёння гэта звязана з вялікімі клопатамі, бо такі чалавек яшчэ мае абавязак вучыцца, здабываць сярэднюю адукацыю. Дзеці — велізарнае шчасце і радасць бацькам, але толькі тады, калі ўсё адбываецца ў сваім часе. У тваім узросце ўсё гэта можа стаць непатрэбным цяжарам, камплікуючым усё далейшае жыццё.

Так што з „уваходам" у ролю не спяшайся. Усё яшчэ перад табой будзе. Чакай сапраўднага кахання і не разменьвайся на „дробныя". Калі яно прыйдзе, сама будзеш ведаць, а з такіх „прываткавых" знаёмстваў і зближэнняў, на жаль, рэдка калі выходзіць штосьці талковае.

Калі надалей у кампаніі заўважыш нешта падобнае, як ты апісала, спрабуй не нервавацца, а паводзіць сябе спакойна, як бы не заўважаючы, што нехта нешта робіць не так. Старайся размаўляць з тым, хто запрасіў цябе, знайдзі нейкую цікавую тэму для дыскусіі. Не звяртай увагі на нейкае там цалаванне на паказ. Старайся заняць цікавай размовай большую колькасць сяброў і сяброваk, і тым, якія б хацелі нешта такое, аб чым пішаш, рабіць, убачыш, адхочацца.

Сэрцайка

P.S. Такія паводзіны тваіх сяброў і сяброваk можна было б яшчэ растлумачыць тым, што такія сустрэчы — гэта для іх добрая нагода, каб нацалавацца ўдосталь з дзяўчынай. Старэйшыя, устабілізаваныя людзі ўжо не робяць гэтага на імянінах.

СОННІК

53

Капітоўнасці — захапляцца імі — марнатраўства і замілаванне да напышлівасці зруйнуюць цябе; атрымаць у падарунку — цябе акружаюць затоеныя ворагі; купляць — няшчасце; насіць — прыгожы падарунак; мець многа — шчаслівая будучыня.

Кашуля — удалыя намеры; брудная — хвароба або беднасць; падзёртая — няўдачы; мыць — дбай пра сваю апінію.

Каюта (на караблі) — няпэўная будучыня.

Кірка (прылада да разбівання цвёрдай зямлі або камення) — настойлівасцю даб'ешся свайго, дойдзеш да мэты.

Квадрат — замілаванне да парадку.

Квартэт (інструментальны, вакальны) — добрая кампанія; удзельнічаць у ім — добразычлівыя людзі.

Квас — сваркі.

Кватэра — добрыя сябры; прыгожая — разважлівасцю дойдзеш да дабрабыту; цесная — нягледзячы на намаганні ты свайго не даб'ешся; наймаць — прыкрасці; аглядаць — змены.

Кветкі — белыя — цяжкасці ў здзяйсненні намераў; жоўтыя — благія вынікі пачатага, ініцыятывы, прадпрыемства; сарваныя — даход, карысць; растучыя — радасць і каханне; атрымаць — верная прыязнь; садзіць — пашана; рваць — выйгрыш; вянучыя — хвароба; выстаўка кветак — ганаровыя запросіны.

Квік чуваць — дапамога родзічаў.

Квіток — выбачэнне; выстаўляць — хуткае павелічэнне багацця.

Кій — няпэўнае палажэнне; ляжачы — перашкоды можна пераадолець; знайсці — твой прыяцель цябе пераможа; біць кіем — быць разумным пасля страты; цябе б'юць ім — вялікія страты ў маёмасці, гаспадарцы, паніжэнне на пасадзе.

Кілаграм, гіра — удачны інтэрас, добры прыбытак.

Кінжал — падарунак; скалечыцца ім — пераможаш ворагаў.

Зорка
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Вучні другога і трэцяга класаў школы ў Залуках разам са сваёй настаўніцай Ленай Добаш на сустрэчы з „Зоркай".
Фота Я. Чэрнякевіч.

У ЗАЛУКАХ

У гэтым навучальным годзе дзеці з вёскі Залукі, што ў Гарадоцкай гміне, пачалі вывучаць беларускую мову. „Зорка" наведала іх, калі яны яшчэ пазнавалі толькі літары. Але гэта не перашкаджала таму, што ўсе 15 чалавек любяць спяваць беларускія песні, ведаюць іх шмат, і „Зорку" таксама павіталі песняй „Два дубочкі". Спявалі ўсе, і дзяўчаткі і хлопчыкі, і то на два галасы, а месцамі нават у дуэце спявалі Раман Варановіч і Крысь Рагач.

Потым другакласнікі і трэцякласнікі закідалі мяне вершыкамі з беларускай чытанкі. Кася Рагач дэкламавала верш пра асенні букет. (Дарэчы, дзеці ўручылі „Зорцы" прыгожы кляновы букет засушаных кветак. Букет складаўся з ружовазялёна-белых колераў і прыгадваў цеплыню лета і сонца). Аня Грыцук дэкламавала вершык пра коціка.

Кася Рагач вельмі добрая вучаніца. Яна даўно ўжо ўмее чытаць і пісаць па-беларуску, а песень ведае столькі, што заўсёды спявае разам, калі перадаюць беларускія перадачы па радыё.

Дзеці ведалі, што „Зорка" да іх прыедзе, таму вельмі чакалі. Падрыхтавалі нават пачастунак. А Аня Грыцук з другога класа уласнымі рукамі, самастойна спякла пірог з чорнымі ягадамі. „Зорцы" вельмі цяжка было паверыць, што такая маленькая Аня ўмее пячы такія смачныя пірагі. Але ўсе дзеці і настаўніца Лена Добаш пацвердзілі, што Аня яшчэ і не такое цеста ўмее спячы.

Наогул другакласнікі і трэцякласнікі шмат чаго ўжо ўмеюць. Дзяўчаткі вышываюць, вяжуць шалікі і карункі.

А потым дзеці вырашылі праверыць, ці „Зорка" ўмее адгадваць загадкі, а не толькі задаваць дзецям.

Трэцякласніца Малгося Паплаўская задала такую загадку:

Я заўсёды вам служу,
І рашаю, і пішу.
Усё, што хочаш я змайструю,
На паперы намалюю.
Дык чаму, скажыце мне,
Хваляць вас, а не мяне?

„Зорка" адгадала. А ці ведаюць ужо адгадку чытачы? Напішыце.

У школу ў Залукі ходзяць дзеці з навакольных вёсак — з Радуніна і Пясчанік. Каб у школе было чыста і прыемна, пастараліся бацькі: адмалявалі класы, школьны калідор уласнымі сіламі, і школа выглядае вельмі прыемна.

Цяпер дзеці жывуць падрыхтоўкай да школьнай ёлкі. Вучацца спяваць, танцаваць, бо прыдзе ж Дзед Мароз і запытаецца, што яны ўмеюць. Жадаю ўсім дзецям вясёлага свята, добрых вялікіх падарункаў і многа шчасця ў Новым Годзе.

Яніна Чэрнякевіч

Яраслаў Пархута

ЛЕСАВІЧОК

Казка

Калі сядае сонца і на зямлю апускаецца ноч, з Ласінага логу выходзіць вунь такенькі Лесавічок з вунь такенькаю торбаю за плячыма. У той торбе заўсёды поўна зорак, а наверсе яшчэ і маладзік паблісквае.

Ідзе Лесавічок прасекаю, ідзе, і, каб не было сумна, пачынае сам сабе загадкі загадваць. Загадае адну — і тут жа адгадае. А потым бярэцца за другую, за трэцюю...

Так было і на гэты раз. Толькі выбраўся Лесавічок на прасеку — загадаў такую загадку:

З выгляду — сястра вавёрцы,
А жыве ў глыбокай норцы.

Загадаў ён тут загадку і пачаў думаць-гадаць, як яе адгадаць. Нарэшце дамеўся, што да чаго, і ад радасці ажно ўскрыкнуў:

— Гэта лісіца!

Весялей стала Лесавічку, і ён загадаў сабе яшчэ адну загадку:

Шэры ды кірпаты
І на здзіў зіркаты,
Ноччу спаць не любіць —
Крыкам птушак будзіць.

Зноў пачаў думаць-гадаць, як загадку адгадаць, ды над прасекаю з'явілася нейкае страшыдла, залапатала крыламі, зарагатала, а потым ухапіла торбу з зоркамі і паперла на асіну.

Лесавічок аслупянеў ажно:

— Хіба ж так жартуюць?

А страшыдла (гэта быў Пугач, пра якога ён загадку склаў) толькі рагоча:

— Ух-гу-гу! Ух-гу-гу!..

Сеў Лесавічок на пень і ад крыўды заплакаў:

— Што я лясному народу скажу? Як ён без зорак і месяца будзе?

— Абыдзецца! — закрычаў Пугач з асіны. — Прывыкне! Поцемкам лепш!..

Яшчэ мацней заплакаў Лесавічок. Але на шчасце тою прасекаю вяртаўся з абходу ляснік, даведаўся, у чым справа, абурыўся:

—Пугач, дурная галава, аддавай торбу!

(Працяг на стар. 10)

Год за годам — карагодам,
І ўжо сёння з Новым годам
Я сардэчна, ад душы
Вас віншую, малышы!
А чаго ж я вам жадаю?
Зараз, зараз прыгадаю...
Каб бадзёрымі былі вы,
Каб разумнымі раслі вы,
Каб прынёс вам Новы год
Многа радасных прыгод
І здароўя ў вашы хаты, —
Каб былі здаровы самі,
Каб былі здаровы мамы,
Каб былі здаровы таты,
Каб не ведалі напасці,
І каб я за вас быў рад.
З Новым годам!
З новым шчасцем!
Вас віншуе

дзед Кандрат.
КАНДРАТ КРАПІВА

ЭДЗІ АГНЯЦВЕТ

МОЙ ТЭЛЕВІЗАР

Тэлевізар мой адменны:
Аніякіх правадоў,
Ані кнопак, ні вітэны!
Толькі казкі для сяброў.

Пад аблокамі, пад ветрам
На балконе ён стаіць.
На світанні непрыкметна
Казка першая ляпіць.

І сініц яна збірае
На блакітны мой экран.
Корміць, поіць, саграе
У люты сівер і ў туман.

За маім акном — птушыны,
Чараўнічы, шумны грай:
Тут спявачкі, балерыны...
І не грай, а цэлы край!

Свой аркестрык ёсць умелы —
Чуе той, хто мае слых.
Сіні, жоўты, чорны, белы —
Казка з колераў жывых.

Як сініцы падрастаюць, —
Наглядай, сусед, са мной!
Родны край не пакідаюць,
Ім утульна і зімой.

Я ад першых дзён марозных
Да вясны іх даглядаў.
Кніжак смешных і сур'ёзных
Поўны звязак прачытаў.

У НАШАЙ ГРАМАДЦЫ

Падручнік беларускай мовы для пятага класа
Аўтары: Лідзія Гайдук — Мікалай Гайдук

КІЕЎСКАЯ РУСЬ ПРЫ УЛАДЗІМІРУ І ЯРАСЛАВЕ

Пачатак у папярэднім нумары

Прыняццём хрысціянства ад Візантыі Кіеўская Русь далучалася да праваслаўнага адгалінавання ў хрысціянстве. Яно адрознівалася ад каталіцкага адгалінавання з цэнтрам у Рыме, якое прыняла суседняя Польшча. З таго часу праваслаўе стала пануючай верай усходніх славян і некаторых суседніх з імі народаў. Гэта спрыяла цеснай сувязі іх з багатай візантыйскай культурай і яшчэ мацней садзейнічала развіццю ўласнай культуры ўсходнеславянскіх народаў.

Пры Уладзіміру і Яраславе ўмацоўваліся і разрасталіся старыя гарады, паўставалі новыя. Рамеснікі выраблялі розныя прадметы штодзённага ўжытку, прылады працы, адзежу, зброю, дарагія прыгожыя рэчы з золата і срэбра. Яны збывалі свае вырабы пераважна на мясцовых кірмашах. Частку ж набывалі ад іх купцы і вывозілі ў іншыя гарады і па-за межы краіны. Гандаль ішоў з суседнімі і аддлеглымі краінамі: Польшчай, Венгрыяй, краінамі Заходняй Еўропы і Сярэдняй Азіі. Тады праз беларускія землі, па рэках, даўнія гандлёвыя шляхі злучалі не толькі гарады і княствы Кіеўскай Русі, але таксама краіны з пабярэжжаў Балтыйскага і Чорнага мораў. Такія ж шляхі па сушы вялі з усходніх краін Сярэдняй Азіі ў краіны Заходняй Еўропы. Дзякуючы гэтаму на беларускіх землях хутчэй развівалася гаспадарка і культура. У Кіеве, Ноўгарадзе, Полацку і іншых вялікіх гарадах былі пабудаваны магутныя крэпасці, прыгожыя князёўскія палацы, паўсталі велічныя цэрквы.

Іх аздаблівалі пышным фрэскавым роспісам, багатай мазаікай, выдатнымі іконамі, каштоўнымі мастацкімі вырабамі. На дварах князёў і вяльможаў, у манастырах перапісваліся і перакладаліся з іншых моваў кнігі, ствараліся самастойныя літаратурныя творы. Вяліся запісы розных падзей і здарэнняў у краіне і за яе межамі. Яны потым склалі самую лепшую крыніцу нашых ведаў пра ўсходніх славян — кроніку-летапіс „Аповесць мінулых часоў". У ёй апісаны важнейшыя падзеі, паходы князёў, здарэнні са штодзённага жыцця, легенды, паданні. Паўставалі таксама першыя школы, у іх вучыліся дзеці знатных і заможных бацькоў. Парадак у краіне замацоўваўся пісанымі законамі, пачатак якіх даў збор „Праўда Яраслава". Па іх судзілі людзей і вырашалі розныя справы.

Старажытнарускую дзяржаву злучалі ажыўленыя сувязі з іншымі краінамі. Рускія князі радніліся з пануючымі родамі ў Візантыі, Францыі і іншых краін. Вельмі блізкія адносіны былі з суседняй Польшчай. Князь Яраслаў дапамагаў князю польскаму Казіміру Аднавіцелю, калі той змагаўся за аб'яднанне польскіх земляў у адну самастойную дзяржаву.

Калі на экране мільгануў надпіс „Канец", падняліся на вокнах шторы і клас заліло яскравае святло, усім яшчэ доўга явіліся перад вачыма неабсяжныя прасторы Старажытнарускай дзяржавы з яе магутнымі крэпасцямі, працавітымі гарадамі і сёламі, мужнымі і таленавітымі людзьмі.

Як вы думаеце, што нашыя знаёмыя сябры з пятага класа адказалі на запісаныя пытанні?

Вясёлы куточак

— Дзядуля лепш за бабулю сабе галаву мые, — кажа Паўлік брату.

— Чаму ты так думаеш? — пытаецца той.

— Бо ў бабулі валасы сталі толькі белыя, а дзядуля свае зусім змыў.

— * —

— Што вам бабуля піша? — пытаюцца ў Ганькі.

— Нічога.

— Вы ж ад яе пісьмо атрымалі.

— Дык там усё маме.

— * —

Вечарам бацька кладзе сына спаць.

— Можа табе песню заспяваць?

— Не.

— Можа, казку расказаць?

— Не.

— А што табе зрабіць?

— „Дабранач". скажы.

ПАЗНАЁМІМСЯ

* * *

БССР, 220036 г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 55, кв. 18. Света Жэнік, 3 клас.

* * *

БССР, 220036 г. Мінск-36, вул. Р. Люксембург, 90, кв. 32. Таня Даўнаровіч, 5 клас.

* * *

БССР, 220036 г. Мінск-36, 2 пер. Р. Люксембург, 3-4, кв. 58. Оля Завадская, 5 клас.

* * *

БССР, 220036 г. Мінск-36, 2, пер. Р. Люксембург, 3-4, кв. 58. Лена Завадская, 5 клас.

* * *

БССР, 220029, г. Мінск-29, вул. Пашкевіч, 9/2, кв. 48. Вера Раманоўская, 3 клас.

* * *

БССР, 220024, г. Мінск-24, вул. Асаналіева, 5, кв. 78. Наташа Гарасцюк, 7 клас.

Пішуць школьнікі

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, „ЗОРАЧКА"!

Мы, вучні II і III класаў Падставовай школы ў Залуках ад гэтага года пачалі вучыцца беларускай мове. Мы толькі што пачынаем пазнаваць літаркі. На ўроку беларускай мовы мы прыходзім з ахвотай. Наша настаўніца чытае нам казкі пра Белавежскую пушчу. Мы развучваем таксама песні і вершы. Нам вельмі падабаюцца вершы Віктара Шведа.

„Зорачка", мы хацелі б пазнаць новых сяброў з іншых школ Беласточчыны або з Беларусі. Мы з ахвотай будзем усім пісаць пісьмы. Хоць яшчэ так добранька, дык і не патрапім, але нам наша пані паможа.

Дарагая „Зорачка", мы думаем, што ты не баішся доўгай і далёкай дарогі і наведаеш нас.

Вучні II і III класаў з Залукаў

ДАРАГАЯ „ЗОРКА"!

Пішуць да Цябе вучні чацвёртага класа Пачатковай школы ў Рыбалах. Мы хочам расказаць Табе, „Зорачка", пра наш клас.

Наш клас малы, у ім толькі адзінаццаць чалавек: дзве дзяўчынкі і дзевяць хлопцаў. Апрача Паўліка, Анджэя, Марціна, Томка і Мірка, усе мы вывучаем беларускую мову. Любім слухаць, як настаўніца чытае нам вершы і апавяданні. Любім самі чытаць „Зорку".

Вучні 4 класа з Рыбалаў

ДАРАГАЯ „ЗОРКА"!

Пішуць да Цябе вучні старэйшай групы (VII-VIII класы). Мы вывучаем беларускую мову ўжо другі год. Часта чытаем „Ніву", а на „Зорцы" мы распачыналі чытанне па-беларуску. Кожную суботу мы слухаем перадачы па радыё на беларускай мове, а песні з гэтай перадачы наігрываем на касеты.

На ўроках роднай мовы мы чытаем казкі і завучваем на памяць вершы.

Шлем Табе сардэчныя віншаванні і пажаданні.

Вучні з Астроўка.

(Працяг са стар. 9)

ЛЕСАВІЧОК

Пугач і слухаць не хацеў, шухнуў з асіны на дуб і адтуль зноў зарагатаў:

— Ух-гу-гу! Ух-гу-гу!..

Узлаваўся ляснік, падняў стрэльбу ды як бабахне! У Пугача не пацэліў, а лямку ў торбе перабіў.

Упала торба на зямлю, і зоркі рассыпаліся па траве. Лесавічок узрадаваўся, кінуўся збіраць, а ляснік пасабляе і заадно дакарае:

— Не будзеш другі раз пазніцца і абы-што балбатаць у лесе! Інакш і самога могуць украсці.

Пазбіралі яны ўсе да адзінай зоркі, пайшлі на гару, што сярод лесу ўзвышалася, і пачалі іх на неба закідваць. А скончылі добрую справу, сказалі ў адзін голас:

— Да раніцы свяціцьмуць!

І пайшлі кожны сваёй дарогай: Лесавічок — у Ласіны лог, а ляснік — у сваю вёсачку...

Цяпер Лесавічок ніколі не позніцца. З Ласінага логу выходзіць завідна. А прыйдзе на гару, развяжа торбу і пачынае закідваць зоркі на неба. Напаследак на самым краечку і маладзік павесіць. І радуецца: усім відно будзе!

Вунь і зараз неба над лесам нібы ўсеяна зоркамі. А месячык які! Чысценькі. Так і просіцца ў хату замест лямпачкі.

АДГАДАНКА

Прачытай, што тут напісана.

Адрас рэдакцыі: „Зорка" 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1

Piątek 2 I — 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Poprzez ogień" — radz. film fab. 11.20 Magazyn Domatora. 13.30 TTR — s. I Mech. rol. 14.00 TTR — s. I Fiz. 15.30 W szkole i w domu. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Dla młodych widzów: Zespół, 16.50 Piątek z Pankracym. 17.15 Teleexpress. 17.30 Bez próby. 18.35 Mieszkać. 19.00 Dobranoc. 19.10 Dom rodzinny — wspomnienia Jana Dobraczyńskiego. 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor rządowy. 20.30 „Poprzez ogień" — radz. film fab. 21.40 DT. 22.05 Kontakty. 22.35 DT. 22.40 „Hańba" — film dok. USA.

Sobota 3 I — 7.25 TTR — s. III Fiz. 7.55 TTR — s. III Biol. 8.25 Pr. dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Drops — magazyn dla dzieci i młodzieży. 10.30 DT. 10.40 Antologia dramatu powszechnego: W. Szekspir — „Zimowa opowieść". 12.25 Wędrówki dalekie i bliskie: „Echa świetności" — „Avinion" — film dok. prod. RFN. 13.10 W świecie ciszy. 14.00 Za kierownicą. 14.30 Azymut. 15.00 DT. 15.05 Stare, nowe, najnowsze. 16.45 Film dok. 17.05 Muzyczny portret — Jerzy Maksymiuk. 17.35 Los. Dużego Lotka. 17.45 XVI Międzynarodowy Konkurs Tańca Towarzyskiego w kategorii tańców latyno-amerykańskich. 18.30 Program publ. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 Film fab. 21.20 Czas. 21.50 Siedem dni na świecie. 22.00 DT. 22.10 Sportowe rytmy tygodnia. 22.40 Kino nocne: „Wdowy".

Niedziela 4 I — 7.25 Pr. dnia. 7.30 Blok programów rolnych. 9.00 Teleranek oraz film „Koralowa wyspa". 10.30 DT. 10.35 „Biologia morza" — serial przyrodniczy. 11.05 „Przyłbice i kaptury" — serial TP. 12.00 Poranek symfoniczny. 13.05 Siedem anten. 13.50 Kraj za miastem. 14.05 Tel. film dok. „Warszawa lata 1935—1939". 15.00 DT. 15.05 Teatr dla dzieci: B. Leśmian — „Przygody Sindbada Żeglarza i jego wuja Tarabuka" cz. 2. 15.45 Kabaret Olgi Lipińskiej. 16.40 Studio Sport. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Alternatywy 4" — serial TP. 20.55 Pegaz. 21.45 Klub międzynarodowy. 22.15 Sportowa niedziela. 23.50 DT.

Poniedziałek 5 I — 13.30 TTR — s. I Chem. 14.00 TTR — s. I Biol. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Dla dzieci: Zwierzyniec. 16.50 „Przyjaciele Zielonej Doliny" (8). 17.15 Teleexpress. 17.30 Echa stadionów. 18.00 „Kobieta za ladą" — „Zastępca kierownika". 19.00 Dobranoc. 19.10 Laboratorium. 19.30 Dziennik. 20.00 Rozmowa na telefon (1). 20.15 Teatr tel. F. Dostojewski — „Notatki z podziemia". 21.25 DT. 21.45 Rozmowa na telefon (2). 22.00 „Fascynacje Skarżyńskich" — tel. film dok. 22.25 DT. 22.30 J. niem.

Wtorek 6 I — 8.10 Geogr. kl. VII. 9.00 Hist. kl. IV. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Ptaki ciernistych krzewów". 11.00 Poradnik domatora. 11.25 „U Indian Otomi w Meksyku" — film dok. 11.50 Prawo na co dzień. 12.50 Chem. kl. VIII. 13.30 TTR — s. III Mat. 14.00 TTR — s. III Upr. roślin. 14.30 Tel. kurs rolniczy. 14.50 Powtórka przed maturą: J. pol. 15.25 Pr. dnia i DT. 15.30 Studio Sport — Turniej 4 skoczni. 16.30 Dla młodych widzów: Akademia Muzyczna. 16.50 Cojak — teleturniej. 17.15 Teleexpress. 17.30 Gazeta rolnicza. 18.00 Tel. Informator Wydawniczy. 18.15 Plusy i minusy. 19.00 Dobranoc. 19.10 Klinika zdrowego człowieka. 19.30 Dziennik. 20.00 Konferencja prasowa Rzecznika Rządu. 20.15 „Ptaki ciernistych krzewów" — serial austral. 21.05 DT. 21.25 Pr. publ. 21.55 Wieczór z X Muzą. 22.55 DT. 23.00 J. ang.

Środa 7 I — 8.10 Geogr. kl. VIII. 9.00 Mat. kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Edward i Stefan" — serial TP. 11.20 Przyjemne z pożytecznym. 11.45 O grzeczności po polsku. 12.00 Biologia z higieną kl. VII. 12.50 Chem. kl. VII. 13.30 TTR — s. I Mat. 14.00 TTR — s. I J. pol. 14.30 Tel. kurs rolniczy. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Krąg. 16.50 Tik-Tak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Film fab. 19.00 Dobranoc. 19.10 Archiwum XX wieku. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.30 „Edward i Stefan" — z cyklu 1944 — serial TP. 21.40 DT. 22.05 Z bliska. 22.25 Na krawędzi słowa. 22.45 DT. 22.50 J. ros.

Czwartek 8 I — 8.10 Hist. kl. VI. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany. 11.20 Szkoła dla rodziców. 11.35 Apteczka domowa. 12.00 Biol. kl. VIII. 12.50 J. pol .kl. I lic. 13.30 TTR — s. III Mech. rol. 14.00 TTR — s. III Hod. zwierz. 14.30 Tel. kurs rolniczy. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Dla młodych widzów: Adres — Polska. 16.50 „Kłopoty małe i duże" — serial CSRS. 17.15 Teleexpress. 17.30 Człowiek dla człowieka. 17.40 Wspólna Polska — spólna sprawa. 18.05 Patrol. 18.30 Sonda. 19.00 Dobranoc. 19.10 Encyklopedia kultury polskiej. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Film fab. 21.30 DT. 21.50 Interstudio. 22.30 Śpiewający aktorzy — Krystyna Janda. 23.20 DT. 23.25 J. franc.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імянівы		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
	новы	стары				
нядзеля	4	22	**Тытуса, Яўгена**	**Анастассі, Феадота**	7.44-15.37	0.04-11.24
панядзелак	5	23	Эдварда, Шымана	Паўла, Ніфанта	7.44-15.39	1.29-11.39
аўторак	6	24	*Трох каралёў*	*Куцця. Яўгінні*	7.44-15.40	2.58-11.57
серада	7	25	Юліі, Люцыяна	*Раждж. Хрыстова*	7.43-15.41	4.30-12.22
чацвер	8	26	Севярына, Мсціслава	*Сабор Пр. Багародз.*	7.43-15.43	6.01-12.59
пятніца	9	27	Юльяна, Марцыяны	Сцяпана, Фёдара	7.42-15.44	7.20-13.55
субота	10	28	Яна, Вільгельма	Лавіла, Якава	7.42-15.45	8.20-15.09

ГАДАВІНЫ

80 год таму назад

5.I.1907 г. нар. беларускі драматург Кастусь Губарэвіч, п'есы: „Брэсцкая крэпасць" (1950), „Галоўная стаўка" (1957), „Першы ўрок" (1967), па яго сцэнарыях студыяй „Беларусьфільм" рэалізаваны фільмы: „Дзяўчынка шукае бацьку" (1958), „Паланез Агінскага" (1971), „Неадкрытыя астравы" (1973).

75 год таму назад

6.I.1912 г. нар. беларускі кампазітар, выхаванак Варшаўскай і Беларускай кансерваторый Леў Абеліёвіч, аўтар 4 сімфоній, п'ес для беларускіх народных інструментаў, песень.

45 год таму назад

5.I.1942 г. паўстала Польская рабочая партыя на аснове дзейнічаючых у 1940-41 гадах рэвалюцыйных гурткоў, рабочых, інтэлігенцыі, сялянства, якія складалі Саюз вызваленчай барацьбы, Серп і молат, Таварыства прыяцеляў СССР, Народная Польшча, Фронт змагання за нашу і вашу свабоду і інш. Першым сакратаром быў абраны Марцэлі Навотка. ППР паклікала да жыцця свае ўзброеныя сілы — Гвардыю Людовую, якая адразу пачала змаганне супраць гітлераўскіх захопнікаў. ППР была ініцыятарам паўстання Саюза барацьбы маладых — рэвалюцыйнай маладзёжнай арганізацыі.

ПРАЗТЫДЗЕНЬ У „НІВЕ"

Моладзі — прастор для дзеяння стварае ГП БГКТ • Балючыя адгалоскі • Алесь Барскі піша аб самаедстве • Дэкламатарскі марафон адолела Яніна Чэрнякевіч • Водгукі беластоцкага падполля • Сёння і заўтра Беласточчыны • Замалёўвае жыццё Міра Лукша • Звоніць Андрэй Гаўрылюк • Сакрат Яновіч выводзіць свайго рыскуна пад Крынкі • Белавежскія зімы • Фальклор • Сардэчныя тайны • Соннік • „Зорка" • Што-дзе-калі • Гумар

БЕЛАРУСКІ БАЛЬ У ВАРШАВЕ

Варшаўскі аддзел БГКТ запрашае на вялікі беларускі баль у Палацы культуры і навукі, які адбудзецца 17 студзеня 1987 г., пачатак а 21-ай гадзіне. **Усю ноч граюць „Дубіны".** Запрашэнні ў клубе БГКТ на Сенатарскай 8, тэлефон 26-02-86.

ПАМЕРЛІ, ПАМІНАЮЧЫ ПАМЕРШАГА

На адным з Курашаўскіх хутароў адбыліся багатыя памінкі ў гадавіну смерці сына, які загінуў, трапіўшы пад грузавік у Бельску. Была закуплена гадавінная абедня.

На памінальны абед сыйшліся сваякі, суседзі, крыху моладзі. Сталы гнуліся ад усякае ежы, было відаць тлум бутэлек з гарэлкаю. Памаліўшыся і паабедаўшы, запрошаныя людзі разышліся памалу дамоў. Але двух хлопцаў — з Трывежы і з Вежанкі — вяртаючыся дахаты, зайшлі яшчэ да аднаго папіць, і так насмакталіся там гарэліцы, што, выйшаўшы зноў на дарогу, пападалі ў роў. Дзень быў халодны, імглісты, ніхто іх не згледзеў, і былі яны не вельмі каб цёпла апрануты. Таму гэтыя два юнакі проста пазамярзалі; аднаго неяк выратавалі ад смерці. Той, што памёр ад холаду і гарэлкі, быў неблагім чалавекам, меўся ўзяць гаспадарку па бацьку, някепскую гаспадарку, і цяпер ужо нічога з гэтага не будзе: прапаў сын, прападзе і гаспадарка, бацька яго ўжо здаў зямлю.

Гэта вельмі сумнае. Пішу, каб перасцерагчы іншых: людзі, не будзьце такімі лёгкадумнымі! Хлопцы маладыя, апамятайцеся, не піце столькі, бо здароўе траціце, а і жыццё часам!

Мікалай Тэляшэўскі, Трывежа.

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217 1922 132

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018 24325 151 6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

585. Анна Снарская (в. Гаранды, гм. Нарва) — 500 зл.
586. Міхал Адамец (Варшава) — 1000 зл.
587. Гмінная ўправа ў Бельску Падляшскім — 30000 зл.
588. Юры Зюзя (Варшава) — 1000 зл.
589. Партыйныя арганізацыі з Сямяціч і Гарадзіска — 10100 зл.

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках гміна Міхалова.
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы.
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54.
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6.
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах.
у Сакольцы, вуліца Варынскага 1.
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6.

Тэлефон 28-89.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Георгій Валкавыцкі (галоўны рэдактар), Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхал Хмялеўскі, Яніна Чэрнякевіч, Ада Чэчуга (сакратар рэдакцыі), Сакрат Яновіч (тэхнічны рэдактар).

АДРАС РЭДАКЦЫІ:

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe, 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1
Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 130 zł; półr. 260 zł; rocznej 520 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach;
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   — osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
   — osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch";
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 23, 00-953 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
— do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny;
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 2039/86 r. Nakład 25.000 R-5.

КАЛЯНДАР 1987

Ніва

БЕЛАВЕЖСКАЯ ЗІМА

Эх, зіма белавежская, белая!
Па краіне рассыпаўся снег.
Толькі дрэвы стаяць акалелыя
І сумуюць аб цёплай вясне.

Ірдзіцца ў сонцы іскрынамі —
Мільёнамі дробненькіх зор.
Імглою плыве над далінамі,
Як узлыбіць сняжынкі віхор.

Эх, зіма белавежская, шчырая!
Напаўняе далін берагі.
Завіруха дыхнула ў шыры,
Лёг абрус на палі і лугі.

Не паспелі дубы аднаногія
Скінуць лісточкі з кароны,
У шуме дрыжачай трывогі,
Заціснулі снег у далонях.

Эх, зіма белавежская, грозная!
Снег елкі па рукі засыпаў.
Буралома прайшлася марозным
З акордамі воўкавых скрыпак.

Эх, зіма ты мая белатвавая!
На спатканне з табою іду.
І прайдуся збялелым абшарам
У напльіве эмоцый і дум.

Алесь Барскі

СТУДЗЕНЬ

1	**19**	**Ч**	**Новы Год**
2	20	П	Ігната
3	21	С	Юльянні
4	**22**	**Н**	**Анастассі**
5	23	П	Паўла
6	24	А	*Куцця*
7	25	С	*Раждж. Хрыст.*
8	26	Ч	*Сабор Пр. Баг.*
9	27	П	Сцяпана
10	28	С	Давіда
11	**29**	**Н**	**Марка**
12	30	П	Аніссі
13	31	А	*Шчодры вечар*
14	1	С	*Новы год*
15	2	Ч	Сяргея
16	3	П	Малахіі
17	4	С	Апанаса
18	**5**	**Н**	**Куцця**
19	6	П	*Хр. Гасп.*
20	7	А	*Іаана Хр.*
21	8	С	Георгія
22	9	Ч	Філіпа
23	10	П	Рыгора
24	11	С	Міхаіла
25	**12**	**Н**	**Таццяны**
26	13	П	Якава
27	14	А	Ніны
28	15	С	Прахора
29	16	Ч	Леанілы
30	17	П	Антона
31	18	С	Кірылы

ЛЮТЫ

1	**19**	**Н**	**Арсеня**
2	20	П	Яўфіма
3	21	А	Яўгена
4	22	С	Лявонція
5	23	Ч	Генадзя
6	24	П	Ксені
7	25	С	Віталя
8	**26**	**Н**	**Аркадзя**
9	27	П	Іаан. Залат.
10	28	А	Яфрэма
11	29	С	Ігната
12	30	Ч	*Трох свяц.*
13	31	П	Кіры
14	1	С	Пятра
15	**2**	**Н**	**Грамніцы**
16	3	П	Сымона
17	4	А	Сідара
18	5	С	Агаты
19	6	Ч	Хрысціны
20	7	П	Лукі
21	8	С	Фёдара
22	**9**	**Н**	**Мясапусная**
23	10	П	Дз.Сав. Арм.
24	11	А	Усевалада
25	12	С	Аляксея
26	13	Ч	Святланы
27	14	П	Аўксенція
28	15	С	Еўфрасінні

САКАВІК

1	**16**	**Н**	**Сырапусная**
2	17	П	Марыянны
3	18	А	Льва
4	19	С	Яўгена
5	20	Ч	Карніла
6	21	П	Цімафея
7	22	С	Апанаса
8	**23**	**Н**	**Дз. жанчын**
9	24	П	Эразма
10	25	А	Тараса
11	26	С	Севасціяна
12	27	Ч	Пракопа
13	28	П	Васіля
14	1	С	Антаніны
15	**2**	**Н**	**Фядота**
16	3	П	Кляонікі
17	4	А	Вячаслава
18	5	С	Іраіды
19	6	Ч	Канстанціна
20	7	П	Яўгена
21	8	С	Феафілакта
22	**9**	**Н**	**40 мучанікаў**
23	10	П	Леаніда
24	11	А	Георгія
25	12	С	Сымона
26	13	Ч	Цярэнція
27	14	П	Расціслава
28	15	С	Аляксандра
29	**16**	**Н**	**Юльяна**
30	17	П	Аляксея
31	18	А	Кірылы

КРАСАВІК

1	19	С	Дар'і
2	20	Ч	Сяргея
3	21	П	Фамы
4	22	С	Васілісы
5	**23**	**Н**	**Лідзіі**
6	24	П	Захара
7	25	А	*Благав. ПДМ*
8	26	С	Анны, Алы
9	27	Ч	Іана
10	28	П	Сцяпана
11	29	С	Марка
12	**30**	**Н**	**Вербная**
13	31	П	Апалона
14	1	А	Марыі
15	2	С	Ціта
16	3	Ч	Мікіты
17	4	П	Іосіфа
18	5	С	Платона
19	**6**	**Н**	**Вялікдзень**
20	**7**	**П**	**Вялікдзень**
21	8	А	*Радаўніца*
22	9	С	Вадзіма
23	10	Ч	Іанны
24	11	П	Марціяна
25	12	С	Давіда
26	**13**	**Н**	**Арцямона**
27	14	П	Марціна
28	15	А	Трафіма
29	16	С	Галіны
30	17	Ч	Адрыяна

МАЙ

1	**18**	**П**	**Свята працы**
2	19	С	Трыфана
3	**20**	**Н**	**Гаўр. Забл.**
4	21	П	Сакрата
5	22	А	Клімента
6	23	С	Аляксандры
7	24	Ч	Елізаветы
8	25	П	Сільвестра
9	26	С	Дз. Перамогі
10	**27**	**Н**	**Сцяпана**
11	28	П	Кірылы Тур.
12	29	А	Мемнона
13	30	С	*Прапалавенне*
14	1	Ч	Тамары
15	2	П	Барыса
16	3	С	Цімафея
17	**4**	**Н**	**Пелагеі**
18	5	П	Ірыны
19	6	А	Дзяніса
20	7	С	Ніла
21	8	Ч	*Іана Баг.*
22	9	П	*Мікалая*
23	10	С	Таісы
24	**11**	**Н**	**Мяфодзія**
25	12	П	Германа
26	13	А	Аляксандра
27	14	С	Сідара
28	15	Ч	*Вазнясенне*
29	16	П	Музы
30	17	С	Андроніка
31	**18**	**Н**	**Клаўдзіі**

ЧЭРВЕНЬ

1	19	П	Дз. дзіцяці
2	20	А	Аляксея
3	21	С	Ялены
4	22	Ч	Васіліска
5	23	П	Еўфр. Полацк.
6	24	С	Мялеція
7	**25**	**Н**	**Тройца**
8	26	П	*Святадух. дз.*
9	27	А	Феадоры
10	28	С	Мікіты
11	29	Ч	Аляксандра
12	30	П	Рамана
13	31	С	Ермія
14	**1**	**Н**	**Юстына**
15	2	П	Нікіфара
16	3	А	Юльяна
17	4	С	Марфы
18	**5**	**Ч**	**Божае Цела**
19	6	П	Сасанны
20	7	С	Клаўдзія
21	**8**	**Н**	**Фёдара**
22	9	П	Марыі
23	10	А	Антаніны
24	11	С	Варфаламея
25	12	Ч	Ануфрыя
26	13	П	Анны
27	14	С	Мсціслава
28	**15**	**Н**	**Мадэста**
29	16	П	Ціхана
30	17	А	Мануіла

ЛІПЕНЬ

1	18	С	Лявонція
2	19	Ч	Іуды
3	20	П	Іны
4	21	С	Юльяна
5	**22**	**Н**	**Галакціёна**
6	23	П	Германа
7	24	А	*Іана Хр.*
8	25	С	Фяўронні
9	26	Ч	Давіда
10	27	П	Іанны
11	28	С	Сяргея
12	**29**	**Н**	**Пятра**
13	30	П	*12 апост.*
14	1	А	Кузьмы
15	2	С	Ювеналія
16	3	Ч	Анатоля
17	4	П	Андрэя
18	5	С	Апанаса
19	**6**	**Н**	**Валянціна**
20	7	П	Фамы
21	8	А	Пракопа
22	**9**	**С**	**Свята Адрадж.**
23	10	Ч	Апалона
24	11	П	Ольгі
25	12	**С**	**Міхаіла**
26	**13**	**Н**	**Гаўрыілы**
27	14	П	Анісіма
28	15	А	*Уладзіміра*
29	16	С	Аляўціны
30	17	Ч	Марыны
31	13	П	Емяльяна

ЖНІВЕНЬ

1	19	С	Макрыны
2	**20**	**Н**	**Ільі**
3	21	П	Сымона
4	22	А	Мар'і
5	23	С	Апалінара
6	24	Ч	*Барыса*
7	25	П	*Анны*
8	26	С	Параскевы
9	**27**	**Н**	**Панцеляймона**
10	28	П	Прахора
11	29	А	Серафімы
12	30	С	Валянціна
13	31	Ч	Юліты
14	1	П	*Маккавеяў*
15	2	С	Сцяпана
16	**3**	**Н**	**Антона**
17	4	П	Канстанціна
18	5	А	Еўсігнея
19	6	С	*Спаса*
20	7	Ч	Пімена
21	8	П	Рыгора
22	9	С	Дзмітра
23	**10**	**Н**	**Рамана**
24	11	П	Сасанны
25	12	А	Аляксандра
26	13	С	Ірынея
27	14	Ч	Міхея
28	15	П	*Успенне ПБ*
29	16	С	Дзяміда
30	**17**	**Н**	**Мірона**
31	18	П	Флора

ВЕРАСЕНЬ

1	19	А	Андрэя
2	20	С	Самуіла
3	21	Ч	Фадзея
4	22	П	Яўлаллі
5	23	С	Калініка
6	**24**	**Н**	**Арсеня**
7	25	П	Варфаламея
8	26	А	Наталлі
9	27	С	Пімена
10	28	Ч	Майсея
11	29	П	*Ус. гал. І. Хр.*
12	30	С	Аляксандра
13	**31**	**Н**	**Генадзя**
14	1	П	Сымона
15	2	А	Мамата
16	3	С	Анфіма
17	4	Ч	Вавілы
18	5	П	Раісы
19	6	С	Міхаіла
20	**7**	**Н**	**Сазонта**
21	8	П	*Раждж. ПДМ*
22	9	А	Якіма
23	10	С	Пятра
24	11	Ч	Германа
25	12	П	Юльяна
26	13	С	Карніла
27	**14**	**Н**	**Уздзв. Кр. Г.**
28	15	П	Мікіты
29	16	А	Людмілы
30	17	С	Веры

КАСТРЫЧНІК

1	18	Ч	Зоф'і
2	19	П	Канстанціна
3	20	С	Алега
4	**21**	**Н**	**Мялеція**
5	22	П	Іоны
6	23	А	Іраіды
7	24	С	Уладзіслава
8	25	Ч	Сяргея
9	26	П	*Іана Багасл.*
10	27	С	Марка
11	**28**	**Н**	**Вячаслава**
12	29	П	Дз. Войск. П.
13	30	А	Рыгора
14	1	С	*Пакроў БМ*
15	2	Ч	Анны
16	3	П	Дзяніса
17	4	С	Веранікі
18	**5**	**Н**	**Пятра**
19	6	П	Фамы
20	7	А	Пелагеі
21	8	С	Таісы
22	9	Ч	Якава
23	10	П	Яўлампія
24	11	С	Зінаіды
25	**12**	**Н**	**Марціна**
26	13	П	Веніяміна
27	14	А	Параскевы
28	15	С	Яфіма
29	16	Ч	Лонгіна
30	17	П	Андрэя
31	18	С	Лукі

ЛІСТАПАД

1	**19**	**Н**	**Дз. Памёршых**
2	20	П	Арцёма
3	21	А	Іларыёна
4	22	С	*Казанск. БМ*
5	23	Ч	Ігната
6	24	П	Арсеня
7	25	С	Кастр. рэвал.
8	**26**	**Н**	**Дзмітра**
9	27	П	Нестара
10	28	А	Неанілы
11	29	С	Анастассі
12	30	Ч	Маркіяна
13	31	П	Нікадзіма
14	1	С	*Кузьмы*
15	**2**	**Н**	**Афона**
16	3	П	Іосіфа
17	4	А	Нікандры
18	5	С	Галакціёна
19	6	Ч	Аляксандры
20	7	П	Фядота
21	8	С	*Міхаіла*
22	**9**	**Н**	**Анісіфара**
23	10	П	Радзівона
24	11	А	Віктара
25	12	С	Ніла
26	13	Ч	Іана Залат.
27	14	П	Філіпа
28	15	С	Дзмітра
29	**16**	**Н**	**Мацвея**
30	17	П	Нікана

СНЕЖАНЬ

1	18	А	Платона
2	19	С	Аўдзея
3	20	Ч	Анатоля
4	21	П	*Увядз. ПДМ*
5	22	С	Валяр'яна
6	**23**	**Н**	**Аляксандра Н.**
7	24	П	*Кацярыны*
8	25	А	Клімента
9	26	С	Інакенція
10	27	Ч	Паладзія
11	28	П	Сцяпана
12	29	С	Нектарыя
13	**30**	**Н**	**Андрэя Перш.**
14	1	П	Навума
15	2	А	Авакума
16	3	С	Сафонні
17	4	Ч	*Варвары*
18	5	П	Саввы
19	6	С	*Мікалая*
20	**7**	**Н**	**Антона**
21	8	П	Кесара
22	9	А	Анны
23	10	С	Ангеліны
24	11	Ч	Данілы
25	**12**	**П**	**Раждж. Хр.**
26	**13**	**С**	**Яўгена**
27	**14**	**Н**	**Апалона**
28	15	П	Паўла
29	16	А	Феафанні
30	17	С	Данілы
31	18	Ч	Зоі